

Güvenlikleştirme ve İslamofobi: Fransa'nın "Müslüman Tehdidi" ile Mücadelesi (2015-2022)¹

Oğuz Han ALPER² – Yıldırım TURAN³

ÖZET

Bu çalışma, Fransa'nın İslam'ı ve Müslümanları niçin ve nasıl kendisine yönelik bir güvenlik tehdidi olarak değerlendirdiğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. İslamofobi temelinde ele alınan bu tehdit yaklaşımı, güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde analiz edilmektedir. Ayrıca çalışma, teorinin diğer sorularından olan sorunun ne zaman ve hangi sonuçlarla güvenleştirildiğini de açıklamaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda, aktörlerin söylemleri, yürürlüğe konulan yasalar ve devlet kurumlarının uygulamaları bir süreç içinde betimsel olarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Analiz, 2015-2022 tarihleri arasında yaşanan güvenleştirme vakalarını kapsamaktadır. Çalışmada güvenleştirici aktörlerin İslam'ı ve Müslümanları göç ve terör sorunları ile ilişkilendirerek askeri, siyasi ve toplumsal referans nesnelere yönelik bir tehdit oluşturdukları gerekçesiyle güvenleştirdikleri gözlenmiştir. Güvenleştirici aktörlerin İslamofobik güvenleştirme yaklaşımını iktidar aracı olarak kullanarak Fransız kimliğini güçlendirmeyi ve Müslümanları disipline etmeyi veya asimile etmeyi tercih ettikleri sonucuna varılmıştır. Çözüm noktasında ise, Fransız İslam'ının hedeflendiği bir güvenlik dışlaştırma (desecuritization) yaklaşımının olduğu görülmektedir. Bu güvenleştirme aynı zamanda Müslümanlara karşı bir güvensizlik ortaya çıkarmakta ve Fransa'nın kendi tehdidini kendisinin ürettiği bir güvensizleştirme (insecuritization) durumuyla sonuçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Güvenleştirme, İslamofobi, Fransa, Terör, Göç, Ayrılcılık

ABSTRACT

This study aims to uncover why and how France perceives Islam and Muslims as a security threat to itself. This threat approach, examined within the framework of securitization theory, is analyzed based on Islamophobia. The study also attempts to explain when and with what consequences the problem, which represents other inquiries of the theory, has been securitized. In this regard, the discourses of actors, enacted laws, and practices of state institutions have been descriptively analyzed as part of a process. The analysis covers securitization cases between 2015 and 2022. It is observed in the study that securitizing actors securitize Islam and Muslims by associating them with migration and terrorism issues, considering them a threat to military, political, and societal reference objects. It is concluded that these securitizing actors prefer to use Islamophobic securitization as a tool of power to strengthen the French identity and to discipline/assimilate Muslims. At the resolution point, it is observed that French Islam is targeted for desecuritization. It is understood that the securitization also generates insecurity towards Muslims and reveals that France produces its own threat through insecurity.

Keywords: Securitization, Islamophobia, France, Terrorism, Immigration, Separatism

¹ Bu çalışma, Dr.Öğr.Üyesi Yıldırım TURAN danışmanlığında hazırlanan "Güvenleştirme Bağlamında Batı'da İslamofobi Sorunu" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, alperoguzhan92@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2448-7699

³ Dr.Öğr.Üyesi, Sakarya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, yildirimturan@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7440-9237

GİRİŞ

İslamofobi, İslam'ın ortaya çıktığı ilk yıllardan günümüze kadar uzanan bir tarihe sahiptir. Ancak günümüzdeki şekliyle ele alındığında, İslamofobi'nin Fransa için sömürge bölgelerinden gelen işçi göçlerinin 20. yüzyılın ortalarında başladığı döneme kadar uzandığı söylenebilir. Bu dönemde, göç karşıtı aşırılıkçı partilerin bazı ülkelerde görece başarıları elde etmesi, kamuoyunun büyük ölçüde güvenlik endişelerine odaklandığını göstermiştir. Özellikle İran devrimi ve Orta Doğu'daki olaylarla ilişkili olarak, Avrupa'nın odak noktası İslam ülkelerinden veya iç savaş yaşanan ülkelere gelenlere yönelmiş ve İslam, özellikle Fransa için doğrudan bir tehdit olarak algılanmıştır (Bigo, 2000: 333). Soğuk Savaş sonrası Avrupa Birliği'nin Doğu Avrupa ülkelerini Birlik'e dahil etme kararı, dikkatleri bu ülkelere gelecek olan göçmenlere çekse de bu dönemde Amerika Birleşik Devletleri merkezli İslam'ın Soğuk Savaş sonrası Batı medeniyeti için yeni bir tehdit olduğunu belirten söylem, bir nevi 11 Eylül sonrası yaşanacaklara Fransa için zemin hazırlamıştır.

11 Eylül 2001 saldırılarından sonra Fransa, diğer Batı ülkeleri gibi göç ve terör sorunlarını bütüncül bir yaklaşımla ele alarak düzenlemeler yapmış ve bunları Müslüman göçmenler veya göçmen kökenli Fransız Müslümanlar üzerinde uygulamaya koymuştur. Bu kapsamda ilk olarak 2001 Genel Güvenlik Yasası ile polisin terörle mücadele yetkilerini artırmaya yönelik birtakım düzenlemelere giden Fransa, 2003'te yeni bir göçmenlik yasası ile yasadışı göç için artırılmış cezalar, daha fazla geçici gözaltı merkezleri ve aile birleşimine ilişkin yeni sınırlamalar getirmiştir. Yine bu yasa kapsamında "ceza yargılamasını haklı çıkaran eylemlerde bulunan" veya davranışları "kamu düzenini tehdit eden" kişilerin sınır dışı edilmesini önemli ölçüde kolaylaştırmıştır. Uygulamada bu yasalar ezici bir çoğunlukla Müslümanlara karşı kullanılmıştır (Cesari, 2012: 431). Madrid'deki Mart 2004 ve Londra'daki Temmuz 2005 saldırılarının ardından Ekim 2005'te başlayan ve diğer kentlere yayılan banliyö eylemleri, o dönemin İçişleri Bakanı Nicolas Sarkozy tarafından El Kaide ile ilişkilendirilmiş ve 2006'da özellikle Müslüman göçmenlere yönelik yeni düzenlemeler getirilmiştir (Kaya, 2022: 15). 2010 yılına gelindiğinde Fransa, aşırı sağcı Marine Le Pen'in Lyon'da Cuma namazının sokağa taşan görüntülerini Nazi işgaline benzetmesinin ardından hükümetin sokakta namaz kılma yasağı çıkardığı (Aktaş, 2018: 131) bir ülke konumuna gelmiştir. Aynı yıl kişisel kıyafet üzerine kısıtlama getirilmesinin ilk kez yasallaştığı anlamına gelen kamusal alanda peçe takma yasağı Fransız parlamentosunda sadece bir itiraz oyu almıştır. Bu yasaktan yaklaşık üç ay önce yapılan bir araştırma, Fransızların %68'inin Müslümanların topluma iyi entegre olmadığını, %55'inin İslam'ın görünürlüğünün çok yüksek olduğunu ve %60'ının sorunu Müslümanların Fransız toplumuna entegre olmayı reddetmesinde gördüğünü ortaya koymuştur (Lean, 2019: 181-182).

Fransa'da İslam'ın ve Müslümanların Fransız devletine, toplumuna ve siyasi düzenine tehdit oluşturduğuna yönelik İslamofobik söylem ve uygulamaların tarihsel bir süreklilik içinde var olduğu görülmektedir. Ancak bu süreç 2015 yılında Paris'te meydana gelen terör olayları ile birlikte çıkarılan OHAL sonrası, göç krizinin de etkisiyle, zirveye ulaşmış ve İslam'ın ve Müslümanların açık bir şekilde güvenleştirildiğine dair önemli bir örnek olmuştur. 2017 yılında OHAL'i "İç Güvenliği Güçlendirme ve Terörle Mücadele Yasası" takip etmiş, 2021 yılında ise İslam ve Müslüman tehdidine yönelik "İslamcı Ayrılıkçılık Yasası" (Cumhuriyet Değerlerine Saygıyı Güçlendiren Prensipler) çıkarılmıştır. Bu süreç Müslümanların potansiyel terörist ve aşırılıkçılığını önlemeye yönelik Sistemik Engelleme stratejisi ve "kamu düzeni" çerçevesinde Müslümanların özel okul açmasını engellemeye olanak sağlayan Gatel yasası ile desteklenmiştir. Ayrıca 2016 Nice saldırısı, 2019

Paris Emniyet Müdürlüğü saldırısı ve 2020 Samuel Paty olayı Müslümanların güvenikleştirilmesini kolaylaştırırken Cumhurbaşkanı Macron'un İslamcı ayrılıkçılık, İslam krizi ve İslamcı hidra gibi söylemleri Fransız toplumuna tehdidin nereden geldiğine yönelik önemli mesajlar vermiştir. Fransız hükümetinin İslam tehlikesinden kurtulmak için bir güvenlik dışılaştırma olarak "Fransız İslamı" oluşturmayı hedeflediği görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, 2015 sonrası Fransa'nın İslam'ı ve Müslümanları niçin ve nasıl kendisine yönelik bir güvenlik tehdidi olarak değerlendirdiğini ortaya çıkarmaktır. İslamofobi temelinde ele alınan bu tehdit yaklaşımı Kopenhag Okulu tarafından uluslararası ilişkiler literatürüne kazandırılan ve daha sonra Paris Okulu'ndan Didier Bigo gibi isimlerin eleştirilerde bulunarak gelişimine katkı sunduğu güvenikleştirme teorisinin çerçevesinde analiz edilecektir. Çalışma aynı zamanda güvenikleştirme teorisinin diğer önemli sorularını da ele almış ve güvenikleştirme sürecinin ne zaman ve hangi sonuçlarla gerçekleştiğini açıklamaya çalışmıştır. Bu çerçevede, aktörlerin söylemleri, uygulanan yasalar ve kurumsal uygulamalar betimsel olarak analiz edilecektir.

Makalenin birinci bölümünde, güvenikleştirme teorisi ele alınarak yapılan eleştirilerle birlikte genel bir çerçeve sunulmuş ve çeşitli araştırmacıların İslamofobi tanımlarına yer verilerek İslamofobi'nin Müslümanları güvenikleştirme sürecindeki son duruma odaklanılmıştır. İkinci bölümde ise 2015 sonrası Fransa'da Müslümanları güvenikleştirmeye yönelik İslamofobik söylem ve uygulamalar ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise bu söylem ve uygulamalar, güvenikleştirme teorisi bağlamında analiz edilmiştir.

1. GÜVENLİKLEŞTİRME VE İSLAMOFOBİ KAVRAMLARI

1.1. GÜVENLİKLEŞTİRME TEORİSİ

Güvenikleştirme kavramı ilk olarak Kopenhag Okulu yazarlarından Ole Waever'in 1995 yılında "Securitization and Desecuritization" isimli makalesiyle uluslararası ilişkiler literatürüne girmiştir. Bu kavram, daha sonra Barry Buzan, Ole Waever ve Jaap de Wilde tarafından 1998 yılında yayımlanan "Security: A New Framework for Analysis" başlıklı kitapla kuramsallaştırılmıştır. Daha sonra güvenikleştirme yaklaşımının genel çerçevesini kabul eden pek çok isim yapmış oldukları eleştirilerle teorisinin gelişimine katkı sunmuşlardır. Esasen Waever da bu çalışmaların Kopenhag Okulu'nun kör noktalarıyla başa çıkabileceğini ve Kopenhag Okulu'nu tamamlayıcı nitelikte olabileceğini ifade etmektedir. Waever bu noktada özellikle Paris Okulu'ndan Didier Bigo'nun çalışmalarının bazı farklılıkları bulunsa da birçok yönden Kopenhag Okulu'na yakın olduğunu ve bazı yönlerden Kopenhag Okulu'nu tamamlayıcı nitelik taşıdığına dikkat çekmektedir (Waever, 2003: 23,30).

Weaver (1995) ilk makalesinde güvenliği şu şekilde tanımlamaktadır:

Dil kuramının yardımıyla güvenliği bir söz edimi olarak görebiliriz. Bu kullanımda güvenlik, kendinden daha gerçek bir şeye atıfta bulunan bir işaret değildir; sözün kendisi eylemdir. Söylemekle bir şey yapılmış olur (bahse girmek, söz vermek, bir gemiye isim vermek gibi). Bir devlet temsilcisi, 'güvenlik' diyerek belirli bir gelişmeyi belirli bir alana taşır ve böylece onu engellemek için gerekli olan her türlü aracı kullanma konusunda özel bir hak talep eder (55).

Bu tanımdan hareketle Kopenhag Okulu yazarlarına göre güvenikleştirme, bir şeyi değerli bir referans nesnesine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak algılayarak, bu tehdidi ele almak için acil ve istisnai önlemler çağrısına olanak sağlamak için bir siyasi topluluk içinde özneler arası bir anlayışın inşa edildiği söylemsel ve siyasi bir süreç oluşturmaktır (Buzan ve Waever, 2003: 491). Bu tanıma dayanarak

güvenikleştirme, değerli bir referans nesnesine yönelik varoluşsal bir tehdidin belirlenmesi ve bu tehditle mücadele etmek için özel önlemlerin alınması için bir siyasi toplulukta ortaya çıkan bir söylem ve siyasi süreç olarak görülebilir.

Güvenikleştirme yaklaşımında bir güvenlik sorunu, hayatta kalma hakkına sahip olduğu iddia edilen bazı referans nesnelere (ulus, devlet vb.) hayatta kalmasına yönelik bir tehdit olarak öne sürülür (Miş, 2011: 347-348). Bir hayatta kalma meselesi, zorunlu olarak, harekete geçmek için çok geç kalınacağı ve geri dönüşü olmayan bir noktayı içerdiğinden, bu meseleyi normal siyasete bırakmak savunulamaz. Bu nedenle, güvenikleştirici aktör, güvenlik gerekçesiyle olağanüstü araçlar kullanma veya normal kuralları çiğneme hakkını talep eder (Buzan ve Waever, 2003: 71-72). Buna izin verecek olansa izleyicidir. Buradan hareketle güvenikleştirmenin anahtar kavramlarını Kopenhag Okulu yazarları referans nesnesi, güvenikleştirici aktör, izleyici ve işlevsel aktör olarak ifade etmektedir. *Referans nesnesi*; varoluşsal olarak tehdit altında olduğu görülen ve meşru bir hayatta kalma iddiası olan şeylerdir. *Güvenikleştirici aktör*; varoluşsal olarak tehdit altında olan bir şeyi (referans nesnesi) ilan ederek sorunları güvenikleştiren aktördür. *İzleyici*; güvenikleştirme hamlesinin başarılı olması için ikna edilmesi gereken kişilerdir. *İşlevsel aktör*; güvenikleştirmeye dahil olmayan ancak güvenikleştirmeyi büyük ölçüde etkileyen merkezi aktörlerdir (Buzan, Waever ve Wilde, 1998: 35-36; Waever, 2003: 11-12).

Tehdidin varoluşsal olarak tanımlanması, onunla başa çıkmak için olağanüstü önlemlerin kullanılmasını haklı çıkarır. Bu nedenle Kopenhag Okulu için güvenlik çağrısı, güç kullanımını meşrulaştırmanın ve daha genel olarak devletin harekete geçmesinin veya özel bir güç almasının yolunu açan bir anahtardır (Buzan, Waever ve Wilde, 1998: 21; Waever, 2003: 9). Bu tehditler ve güvenlik açıkları, askeri ve askeri olmayan birçok farklı alanda ortaya çıkabilir, ancak güvenlik sorunu olarak sayılmaları için, onları yalnızca siyasi olanın normal akışından ayıran kesin olarak tanımlanmış kriterleri karşılamaları gerekir (Buzan, Waever ve Wilde, 1998: 5). Ayrıca sorunun gerçek bir varoluşsal tehdit oluşturmasına gerek yoktur, tehditmiş gibi sunulması da yeterlidir (Buzan vd., 24). Ancak Kopenhag Okulu için güvenikleştirme, yalnızca kuralları çiğnemekle veya yalnızca varoluşsal tehditlerle değil, kuralların çiğnenmesini meşrulaştıran varoluşsal tehdit vakalarıyla yerine getirilir. Meşruluk elde edilecek bu durum ise, güvenikleştirici aktör ile izleyici arasında müzakere edilmelidir. Yani, bir şeyi referans nesnesine varoluşsal bir tehdit olarak sunma biçimini alan bir söylem, kendi başına güvenikleştirme yaratmaz bu bir güvenikleştirme hareketidir. Konu ancak izleyici onu bu şekilde kabul ettiğinde güvenikleştirilir. Dolayısıyla güvenikleştirme özneler arasıdır ve sosyal olarak inşa edilir (Buzan vd., 24-26, 31). Kopenhag Okulu için özneler arası olan güvenikleştirme sürecinde aktör olarak hiç kimse güvenlik ifade etme girişiminden dışlanamaz. Ancak güvenlik, bazı aktörlerin güvenliğin genel kabul görmüş sesleri olmaları ve güvenliği tanımlama gücüne sahip olmaları nedeniyle güç konumlarına yerleştirilen inşa edilmiş bir alandır. Yani güvenikleştirmeyi incelemek, bir kavramın güç siyasetini incelemektir (Buzan vd., 31-32).

Bigo'ya göre ise, güvenlik analizi prizması politikacılar, polis teşkilatları, gümrük memurları, sınır devriyeleri, gizli servisler, ordular, hakimler, bazı sosyal hizmetler (sağlık hizmetleri, hastaneler, okullar), özel şirketler, birçok gazeteci ve kamuoyunun önemli bir bölümü için özellikle önemlidir. Güvenlik prizmasının bu popülaritesi, riskli ve tehlikeli bir toplum yaratma sürecinde birçok farklı aktörün korkularını ve inançlarını takas ettiği bir tehditler sürekliliğinin ve genel huzursuzluğun yaratılmasının sonucudur. Risk ve korku yönetiminden sorumlu profesyoneller, özellikle teröristlere, suçlulara ve casuslara karşı mücadeleden kazandıkları

meşruiyeti diğer hedeflere, özellikle de ulusötesi siyasi aktivistlere, sınırları aşan insanlara veya ülkede doğmuş ancak ebeveynleri yabancı olan insanlara aktarırlar (Bigo, 2002: 63). Bu nedenle sadece söz edimine değil konuşmacının yapısal konumuna da odaklanması gerektiğini ifade eden Bigo için, güç konumunda bulunanlar huzursuzluk yönetiminin profesyonellerinden oluşur. Bigo'ya göre, güvenlikleştirme kurumları içinde ve kurumlar arasında verilen mücadelelerden kaynaklanır. Onlar, bizim bilmediğimiz şeyleri bildikleri ve bizim bilmememiz gereken teknik nitelikte belirli eylem biçimlerine sahip oldukları inancından yararlanmaktadır (Bigo, 2002: 73-74).

Güvenlikleştirme teorisi için dikkat çekici bir başka husus, bazı durumlarda güvenlikleştirmenin, geçici veya kurumsallaştırılmış olabileceğidir. Kopenhag Okulu yazarlarına göre, özellikle bir tehdit türü kalıcıysa veya tekrarlanıyorsa, yanıtın ve aciliyet duygusunun kurumsallaştığını görmek şaşırtıcı değildir. Burada güvenlikleştirme tesisi için drama ihtiyacı ortadan kalkar, çünkü bu konudan bahsettiğimizde tanımı gereği aciliyet alanında olduğumuz dolaylı olarak varsayılır. Örneğin "savunma" denildiğinde, örtülü olarak güvenlik ve öncelik de denilmektedir ve kelimenin çoğu kullanımında ima edilen bu özel anlama sahip bir uluslararası güvenlik kavramı vardır (Buzan, Waever ve Wilde, 1998: 27-28). Bu noktada Abrahamsen, güvenlikleştirmeye yönelik politikaların yalnızca varoluşsal tehditler veya dış düşmanlar açısından anlaşılması gerektiğini, aynı zamanda riskleri yönetme ve sınırlamaya yönelik daha sıradan, günlük uygulamalarla da bağlantılı olduğunu ifade etmektedir (Abrahamsen, 2005: 61). Ancak buradaki asıl sorun sıradan ve günlük uygulamaların nasıl meşrulaştırılacağı, yani izleyici tarafından nasıl onaylanacağıdır.

Bigo, huzursuzluk yöneticilerinin tehditler konusunda herkesin bilgi sahibi olamayacağı ve bu nedenle eylemlerini meşrulaştırmaya çok fazla ihtiyaç duymadıkları düşüncesinden yola çıkarak, bazı sorunları tartışmadan güvenlikleştirmenin mümkün olduğunu ve bu gerçeğin ordu ve polis tarafından uzun zamandır bilindiğini ifade etmektedir. Bu nedenle pratik çalışma, disiplin ve uzmanlık, tüm söylem biçimleri kadar önemlidir (Bigo, 2000: 347). Huysmans ve Buonfino da Bigo'ya benzer şekilde, güvenlikleştirmenin huzursuzluk siyasetinin güvenlik pratiğine vurgu yapmaktadır. Onlara göre, varoluşsal tehditleri dile getiren ve böylece istisnai siyaset çağrılarını meşrulaştıran dramatik söz edimleri yerine, güvenlik pratiği, çeşitli huzursuzluk ve tehlike söylemlerini, korkuların ve inançların siyasi takasını ve güvenlik pratiğinin bir politika alanından diğerine transferini kolaylaştıran güvensizlik yamaları şeklinde örülmektedir (Huysmans ve Buonfino, 2008: 782). Ancak güvensizlik öncelikle devletin egemenliğine ve işlevsel bütünlüğüne yönelik radikal şiddet tehdidi olarak değil, devletin çeşitli yerlerinde yasal ve toplumsal düzeni koruma sorunu olarak tanımlanır. Huzursuzluk siyaseti, bir dizi sapkın ve yasa dışı uygulamayı kapsayan, huzursuz toplumsal ilişkilerden oluşan bir yamalı yapı oluşturur ve bunlara karşı çıkar (Huysmans ve Buonfino, 785).

Kopenhag Okulu yazarlarının dikkat çektiği bir başka konu güvenlikleştirmenin kolaylaştırıcı koşullarıdır. Kolaylaştırıcı koşullar, söz ediminin başarılı olduğu koşullardır ve başarılı bir söz ediminin içsel ve dışsal olarak iki koşulu bulunmaktadır. Bunlardan ilki olan *içsel koşullar*, dilbilimsel ve dilbilgisel edim kurallarına uyulması ya da edimin kabul edilmiş geleneksel prosedürlere göre yürütülmesidir. Bir söz ediminin içsel koşulları arasında en önemlisi güvenlik biçimini, güvenliğin gramerini takip etmek ve varoluşsal tehdit, dönüşü olmayan nokta ve olası bir çıkış yolunu içeren bir olay örgüsü inşa etmektir. *Dışsal koşullar* da kendi içinde iki ana koşulu barındırmaktadır. İlki otorite konumunda olması gereken güvenlikleştirici aktörün toplumsal kabulüdür. İkincisi ise konunun tarihsel

olarak bir tehditle ilişkilendirildiği koşullardır (tanklar, düşmanca duygular, kirli sular vb.) (Buzan, Waever ve Wilde, 1998: 32-33; Waever, 2003: 14-15). Hughes, buradan hareketle Kopenhag Okulu'nun kolaylaştırıcı koşullarına ek olarak iki koşul daha eklemiştir. Bu yönde üçüncü bir kolaylaştırıcı koşul, güvenlikleştirici aktörün kanıt olarak öne sürebileceği raporlara ya da görsel materyallere sahip olması, yani tehdidin kanıtlanmasıdır. Dördüncü kolaylaştırıcı koşul ise, izleyicinin sosyalleşmesi, yani izleyicinin kültürel bilinçdışının nasıl oluştuğudur (Hughes, 2007: 85-87).

Diğer yandan Kopenhag Okulu'nun başarılı olma yaklaşımını eleştiren Balzacq, her güvenlikleştirmenin önceki etkili olaylar dizisi ile bunların güvenlikleştirme üzerindeki etkisi arasında meydana gelen tarihsel bir süreç olduğunu ve bu güvenlikleştirme için güçlendirici veya caydırıcı sonuçlar taşıyan eşzamanlı eylemleri içerdiğini ifade etmektedir. Yani bir güvenlik sorununun inşasını analiz etmek için, herhangi bir güvenlikleştirmenin yalnızca ilgilenilen belirli ikna parçaları değil, aynı zamanda bu retoriği deneyimlemekle ilgili tüm diğer başarılı ve başarısız girişimleri kapsadığı gerçeği dikkate alınmalıdır (Balzacq, 2005: 193). Buradan hareketle güvenlikleştirmenin bir süreklilik içinde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulayan Hughes, koşulların akışkan ve bulanık doğasını gözden kaçıracağı gerekçesiyle güvenlikleştirmenin “denendi”, “başarılı” ve “başarısız” gibi kategorilerle ele alınmaması gerektiğini ifade etmektedir (Hughes, 2007: 88,95).

Son olarak ifade etmek gerekirse, Kopenhag Okulu güvenliği idealize etmeyen bir yaklaşım benimsemektedir. Kopenhag Okulu yazarlarına göre, uluslararası ilişkilerde güvenlik hali, güvensizlikten daha tercih edilir ve güvenli bir ilişki etkili önlemler alınmış olsa bile, ciddi çatışmaları içerebilir (Buzan, Waever ve Wilde, 1998: 4). Güvenlik, sorunların normal siyaset içinde ele alınmadığı bir başarısızlık, bir olumsuzluk olarak görülmelidir. Sorunlara karşı en uygun ve uzun vadeli seçenek güvenlik dışılaştırma (Waever, 2003: 12). Güvenlik dışılaştırma, siyasi bir topluluğun bir şeyi değerli bir referans nesnesine yönelik varoluşsal bir tehdit olarak değerlendirmeyi bırakması, acil ve istisnai önlemleri azaltması veya bu tür tehditleri ortadan kaldırması anlamına gelir (Buzan ve Waever, 2003: 489).

1.2. İSLAMOFOBİ

İslamofobi kavramıyla ilgili ilk kapsamlı çalışma, daha sonraki birçok araştırmanın da temelini oluşturan İngiltere merkezli Runnymede Trust adlı kuruluşun 1997'de hazırladığı “Islamophobia: A Challenge for Us All” başlıklı rapordur. Bu rapora göre İslamofobi terimi, İslam'a karşı temelsiz bir düşmanlık ifade etmektedir. Ayrıca, bu tür bir düşmanlığın Müslüman bireylere ve topluluklara karşı haksız ayrımcılığa ve Müslümanların ana akım siyasi ve sosyal meselelerden dışlanmasına yol açan pratik sonuçlarına da atıfta bulunur (Runnymede, 1997). İslamofobi üzerine çeşitli yıllarda raporlar yayınlayan kuruluş son olarak 2018 yılındaki “Islamophobia Still a Challenge for Us All” başlıklı raporunda İslamofobi'yi Müslüman karşıtı ırkçılık çerçevesinde ele alarak şu tanımlı yapmıştır: Müslümanlara (ya da Müslüman olarak algılananlara) yönelik siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ya da diğer kamusal alanlarda insan haklarının ve temel özgürlüklerin eşit şartlarda tanınmasını, yararlanılmasını ve uygulanmasını geçersiz kılmayı ve zayıflatmayı amaçlayan herhangi bir ayrımcılık, dışlama ya da kısıtlama (Elahi ve Khan, 2018: 7).

Türkiye'de ise, SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı), Avrupa'daki İslamofobi'ye ilişkin önemli veriler sunan yıllık raporlar yayınlamaktadır. Bayraklı ve Hafez'e göre (2021: 10), İslamofobi, Müslüman karşıtı ırkçılıktır. Ancak bu ırkçılık sadece bilinçli ırkçı tutumlarla sınırlı değildir, aynı zamanda ayrıcalıkları ve güç yapılarını koruma, savunma ve istikrarı sağlama amacıyla yapılandırılmış bir toplumun bir parçasıdır. Bu durum, Müslüman karşıtı ırkçılık için de geçerlidir. Yani

İslamofobi, gerçek ya da uydurma bir günah keçisi tanımlayarak ve bu günah keçisini inşa edilmiş bir “biz” grubunun kaynaklarından, haklarından ve tanımından dışlayarak güçlerini ele geçirmeyi, istikrarı sağlamayı ve genişletmeyi amaçlayan baskın bir grup insanla ilgilidir (Bayraklı ve Hafez, 2016:7).

Bir diğer çalışmada İslamofobi'nin araçsallığına dikkat çeken Kaya'ya göre, İslamofobi gerçekte var olmayan bir korkudur ve bu korku söylem aracılığıyla üretilen ideolojik boyutlara sahip bir anlatının sonucudur. Yani İslamofobi, özellikle 11 Eylül sonrası Batılı ülkelerdeki korku tacirleri ve muhafazakâr iktidarlar ve siyasal partiler tarafından üretilmiş bir ideolojiyi ifade eder. Kaya, bu ideolojik boyuta dikkat çekmek için İslamofobi yerine “İslamofobizm” kavramını kullanır. İslamofobizm'in temelinde Foucault'un siyasal iktidarın, kendi devamlılığı adına kullandığı metotlar bütünü veya güç kullanma sanatı olarak tanımlanan “yönetimsellik” vardır. Günümüzün modern devletleri korkunun iktidarını yönetsel bir aygıt olarak kullanmaktadır. Kaya, Huysmans'a atıfla bu korkunun güvenlik söylemiyle üretildiğini söyleyerek modern insana sürekli bir risk ile karşı karşıya olduğu hatırlatması yapıldığını ifade etmektedir. Dolayısıyla Avrupa'daki muhafazakâr ve neo-liberal iktidarlar İslam karşıtlığını, korkusunu ve Müslüman karşıtı ırkçılığı yakın zamana kadar bir tür yönetimsellik formu olarak kullanmak suretiyle iktidarlarını sürdürmenin yollarını aramışlardır. Bu nedenle İslamofobizm, siyasetçilerin işsizlik, yoksulluk, eşitsizlik ve adaletsizlik gibi bütün yapısal sorunların üstünü örtmekle ilgili kullandıkları bir taktiktir (Kaya, 2022: 2-4, 18). Kaya, Foucault'un yönetimsellik/yönetimsellik kavramıyla ve korku yönetimi yaklaşımıyla Paris Okulu'nun güvenikleştirme anlayışına yaklaşır. Ancak bu yönetimselliğin iktidar aracı ya da yönetim başarısızlıklarının üstünü örten bir taktik olmanın yanı sıra, analiz bölümünde ele alınacağı üzere, İslam'a bağlılıkları nedeniyle asimile olmayan Müslümanların disipline edilmesi boyutu da vardır.

İslamofobi'nin siyasi yönüne odaklanan Sayyid'e göre, İslamofobi önyargı veya cehaletten daha fazlasını ifade etmektedir. Bu ırksallaştırılmış bir yönetimsellik biçimidir; Müslüman olarak tanımlanan toplulukların refahını etkileyen bir dizi müdahale ve sınıflandırmadır. Bu, İslamofobi'nin dile getirilmesinde duygusal, kültürel veya dini ifadelerin olmadığı anlamına gelmez, aksine İslamofobi'nin Müslüman kimliğinin altını oymaya yönelik bir dil oyunu olduğu anlamına gelir. Başka bir deyişle, İslamofobi Müslümanların Batılılaştırılması amacıyla düzenlenmesi ve disipline edilmesi olarak anlaşılmalıdır ve bu ise Müslümanlara yönelik düşmanlığın ne zorunlu olarak duygusal (“nefret”) ne de dini (“kafir olarak Müslümanlar”) veya kültürel (“yabancılar olarak Müslümanlar”) değil, daha çok siyasi olduğunu kabul etmek demektir (Sayyid, 2014: 19).

Hıdır'a göre ise, Müslümanlar “etnik ve dini” bir grup gibi düşünülmemekte ve “teröre götüren şiddet yanlısı”, “politik ideoloji”, “Batı değerlerini tehdit eden” gibi etiketlemelerle nitelendirilmektedir. Ayrıca bu söylem homojen bir tutumla, hemen tüm Müslümanların dini fanatizme sahip kimseler oldukları, gayrimüslimlere yönelik şiddet kullanmaya eğilimli ve hazır oldukları, modern toplumun benimsediği eşitlik ve özgürlük gibi bazı değerleri reddettikleri yönündeki ön yargılar üzerine bina edilmektedir (Hıdır, 2022: 14-15). Böylece Avrupa ve Amerika'da yaşayan Müslümanların siyasi sadakatleri sorgulanmakta ve onlar çift veya çoklu sadakatle suçlanmakta; dini bağlılıkları sebebiyle diğerlerine göre demokrasiye daha az adanmış kişiler olarak yansıtılmaktadırlar. Genel suçlama, Müslümanların kendilerini İngiliz, Fransız veya İspanyol olarak görmekten önce Müslüman olarak görmeleridir (Kalın, 2020: 46). Aslında bu yabancılaştırma ve içerideki ötekini, yabancı değilse bile, tabiatı icabı farklı olarak resmetme durumu ötekini idare edilebilir hale getirmekte ve öteki pahasına milli kimlik duygusunu desteklemektedir.

Bu ise dünya çapındaki Müslümanları idare etmek için sosyal ve saldırgan politikaları mazur göstermek için kullanılmaktadır. En nihayetinde “dini fanatik” veya “şiddet düşkünü terörist” olarak Müslüman post-modern çağın günah keçisine (Zebiri, 2020: 249) dönüşmektedir.

Sonuç olarak Müslümanlar bu nitelendirmelerden kurtulmak ve kendilerini temize çıkarmak için Batı'nın “iyi ve kötü Müslüman” kategorizasyonunun “iyi” kısmında yer almaya zorlanmaktadır. Mamdani, özellikle iyi ve kötü insanlar ya da her ikisi de Müslüman olan suçlular ve sivil vatandaşlar arasında bir ayırmadan ziyade iyi Müslümanlar ve kötü Müslümanlar arasında bir ayırımı yapıldığını vurgulamaktadır (Mamdani, 2002: 767). Bu kapsamda Balcı ve Turan, Mamdani'ye atıfla bu iyi-kötü Müslüman ikiliğinin Batı'nın İslam dünyasındaki toplumları disipline etmesini, kontrol altına almasını, sağlayacak önemli bir anahtar olduğunu ifade etmektedir. Balcı ve Turan bu durumun ayrıca Foucault'nun “Hapishanenin Doğuşu” eserindeki iddialarını anımsattığını belirtir. Toplumdaki “bağımsız” bireylerin hapishanedeki mahkumlar üzerinden disipline edilmesi gibi, şiddet eylemlerinde hiçbir rol oynamayan kalabalıkları oluşturan Müslüman çoğunluklar da şiddete başvuran Müslümanlar üzerine geliştirilen söylemler yoluyla disipline edilmektedir. Bu, “kötü Müslüman'ın” Batı'nın hükmettiği dünyada üstlendiği ana işlevidir ve tamda bu noktada stratejinin ikinci aktörü yani “iyi Müslüman” devreye girer. “Şiddet yanlısı olmayan Müslümanların” aslında kim olduklarını tekrar tekrar dile getirmeden “onların” kim olmadığından bahsetmek, sıradan Müslümanların samimiyetlerini kanıtlayabileceği bir kimlik oluşturamamaktadır (Balcı ve Turan, 2017: 60-61).

Batılı ülkelerde İslam'ın ve Müslümanların “iyileştirilmesi/ılımlılaştırılması” (Fransa örneğinde ele alacağımız üzere güvenlik dışına çıkarılması) için doğrudan Müslümanlara yönelik ya da toplumun genelini ilgilendirse bile daha çok Müslümanlar üzerinde uygulanan politik stratejiler ve yasal düzenlemeler (dini sembol yasakları, aşırılığı önleme, terör ve göç düzenlemeleri gibi) mevcuttur. Barın (2016), İslamofobi'yi DEAŞ kapsamında ele alırken Foucault'un yönetimselliğinde yasaların nasıl kullanıldığına yönelik Foucault'un şu ifadelerine yer vermektedir:

Modern yönetimin özelliği bir yönetim nesnesi olarak insanlarla ve şeyleştirilmiş nüfusla ilgilidir. Bir diğer ifadeyle hükümlerlikte kısıtlayıcı olan yasaların önemli olduğu söylenebilirken, yeni yönetim anlayışında önemli olan, insanlara yasaları dayatmaktan çok onları yönlendirmek, yani yasalardan ziyade taktiklere başvurmak ve eğer gerekirse de yasalardan taktikler olarak yararlanmak olarak ortaya çıkmaktadır. Amaç; şeyleri (halkı) bir takım araçlarla şu ya da bu ereğe ulaşılabilecek bir şekilde düzenlemektir. Anlaşılan modernitede yönetimin amacı değiştiği gibi araçları da değişmiştir; yönetim araçları artık ‘yasalar’ değil bir taktikler dizisidir (61-62).

Hıdır, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un “Avrupa İslamı” kavramını hatırlatırken, bunun Batı'da siyasi ve teo-politik bir proje olarak “Almanya İslamı”, “Fransa İslamı” vb. gibi farklı alt versiyonlar şeklinde öne çık(arıl)makta olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda, İslam'ın revizyonist bir anlayışla liberalleştirilmesi ve Batı'daki Müslümanların bu anlayışa entegre olmaları beklenir, hatta İslami kimlikleriyle/kişilikleriyle çelişse bile, Avrupa değerlerini benimsemeleri istenir. Bu ise kamusal alanda görünürlüğü en aza inmiş, hayata dair temel iddialarından mümkün olduğunca arınmış ve Avrupa'nın seküler-hümanist (ateist, agnostik, deist, nihilist, apataist) toplum yapısına uygun hâle getirilmiş, “görünür olmayan” bir İslam anlayışını (Hıdır, 2022: 117) yani İslam'ın ve Müslümanların güvenlik dışına çıkarılmasını ifade etmektedir.

2. 2015 SONRASI FRANSA'DA İSLAMOFOBİK SÖYLEM VE UYGULAMALAR

2015 yılı, Fransa'nın birçok krizle mücadele ettiği önemli bir yıl olmuştur. Charlie Hebdo dergisi ve bir Yahudi marketine yapılan saldırılar sonucunda 17 kişi hayatını kaybetmiştir (Anadolu Ajansı, 2020). Bu saldırıları takiben DEAŞ, 13 Kasım 2015'te Paris'in çeşitli bölgelerinde gerçekleştirdiği saldırılarla 130 kişinin ölümüne neden olmuştur (France24, 2015). Aynı yıl içinde Avrupa genelindeki göç krizi ve Müslümanların neden olduğu düşünülen sorunlar, Fransa için çözümü zor bir krize dönüşmüştür. Yaşadığı krizleri İslam ve Müslümanlar ile ilişkilendiren Fransa'nın geçmiş yıllardaki İslamofobik uygulamaları göz önüne alındığında bu yaklaşımı çok şaşırtıcı olmamıştır. Ayrıca bu süreçte DEAŞ'ın eleman devşirmeye yönelik radikal faaliyetleri Fransız hükümetinin Müslümanları potansiyel teröristler olarak hedefe koymasını kolaylaştırmıştır. Fransız hükümeti, tehlikenin İslam'dan kaynaklandığı düşüncesiyle hareket ederek İslam'ı ve Müslümanları güvenlik gündemine taşımıştır. Bu tarihten itibaren Fransa'da güvenikleştirme söylem ve uygulamalarının artması, İslamofobi'nin kurumsallaştığı endişesinin kaynağını oluşturmaktadır (Kardas ve Balci, 2019: 146-148).

13 Kasım'daki saldırıların hemen ardından Olağan Üstü Hal (OHAL) ilan eden Fransız hükümeti, terörle mücadelede yeni bir safhayı başlatarak devlet görevlilerine kanıt sunma zorunluluğu olmaksızın camileri kapatma, "davranışları kamu düzeni ve güvenliğine tehdit oluşturan" kişilerin evlerine baskın yapma, binalarını arama ve bu kişileri ev hapsine alma yetkisi vermiştir (European Network Against Racism [ENAR], 2021: 30). "Fransız Müslüman İnanç Konseyi" aracılığıyla Müslümanlara yönelik bir kontrol mekanizması oluşturmayı amaçlayan Fransız hükümeti, Konsey aracılığıyla yalnızca sertifikalı olan imamların "barışçıl, radikal olmayan vaazlar" vermesini sağlamaya çalışmıştır (Esteves, 2016: 173). OHAL süreci devam ederken Temmuz 2016'da Nice' de – daha sonra DEAŞ'ın üstlendiği – bir kamyon Bastille Günü kutlamalarına katılan kalabalığın içine dalarak 84 kişinin ölümüne yol açmış (BBC, 2022) ve bu durum Fransız kamuoyunda Müslümanlara ayrı bir odaklanma getirmiştir.

Fransa bu süreçte Müslümanları sadece terör tehdidi gerekçesiyle değil, aynı zamanda yaşam tarzlarının kamu düzenine, Cumhuriyet değerlerine ve laikliğe aykırı olduğu iddiasıyla da hedef almıştır. Örneğin, OHAL sürecinde eğitim bakanlığı okulların müfredatını kontrol etmek ve laikliğe karşı saldırıları denetlemek için laiklik birimleri kurmuştur. 2015 ve 2016 yıllarında liselerde Müslüman kız öğrencilerin uzun etek giymesi bu çerçevede değerlendirilerek okuldan atılmalarına neden olmuştur. Yine Müslüman kadınların plajlarda tesettür mayo giymesi terör kadar büyük bir sorun haline getirilmiş ve polis tesettür mayo giyenlere idari para cezası uygulayarak soyunmalarını ya da plajlardan uzak durmalarını talep etmiştir. Dini kimliğini korumak isteyen Müslümanların özellikle hedef alındığını kanıtlar nitelikte ifadeler kullanan Loiret Valiliği Güvenlik Başkanı Frederic Clowez, "*dini ibadetleri çok titiz olan, davranışlarını veya kılık kıyafetini değiştiren*" Müslümanların hedef alındığını itiraf etmiştir. Ayrıca Müslümanlara yönelik baskınlar, komşuların ihbarı veya sadece şüphe üzerine önleyici olarak gerçekleştirilmiştir (Louati, 2017: 188, 196-197, 201). Kasım 2017'ye kadar süren OHAL, 24 caminin kapatılması, 700 kişinin ev hapsine alınması, 4 bin evin basılıp aranması ile sonuçlanmış ve bu vakaların sadece %0,3'ü terörizmle ilişkilendirilebilmiştir. Kasım 2017'de yürürlüğe giren ve OHAL'in önleyici idari tedbirlerini bünyesine katarak normalleştiren "İç Güvenliği Güçlendirme ve Terörle Mücadele Yasası", ibadethaneleri altı aya kadar kapatma, ev hapsine alma, gözetleme, arama ve el koyma yetkisini yargıdan yürütmeye devretmiştir. Fransa ayrıca terör tehdidi olarak görülen yabancı uyrukluların sınır dışı edilmesine yönelik uygulamalarına, diğer Avrupalı ülkelerin aksine daha önce üzerinde çok fazla durmadığı önleme ve radikalleşmeye karşı

koyma politikalarını da ekleyerek 2018 Radikalleşmeyi Önleme Ulusal Planı'nı ilan etmiştir (ENAR, 2021: 30-31).

Fransa'da, 2017 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde İslam ve Müslümanlar temel konulardan biri haline gelmiştir. Aşırı sağcı İslam karşıtı Marine Le Pen, siyasi yelpazenin tüm kesimlerinden kendisine İslamofobik rakipler bulmuştur. Zihinlerin "Lepenleşmesi" olarak ifade edilen bu durum seçimlerin kimlik ve güvenlik etrafında şekillenmesini sağlamış, sosyo-ekonomik politikalar vb. gibi konular "Müslümanlar ve terörizm" konusunun çok gerisinde kalmıştır. Örneğin, 2016'da görevinden ayrılan eski Başbakan Manuel Valls "Cumhuriyet ve İslam, meydan okumayla yüzleşelim" isimli bir forumda "İslam, 2017 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ana tema olacak" demiş (Louati, 2018: 223) ve konuşmasında "İslamofaşizm"den bahsederek Fransa'nın "bir medeniyetler savaşı" ile karşı karşıya olduğunu ileri sürmüştür. Hatta ırkçı söylemleri ile tanınan Cumhuriyetçiler Partisi'nden Eric Ciotti, başbakanı bu söyleminden dolayı tebrik etmiştir (Aktaş, 2018: 136). Cumhurbaşkanı adaylarından François Fillon ise "İslami Totalitarizmin Üstesinden Gelmek" adlı kitabıyla seçim yarışına katılmıştır. Emmanuel Macron'un zaferiyle sonuçlanan seçim sürecinin İslamofobik retoriğine ek olarak, Fransız kamuoyunun %60'ının OHAL'in devamından yana olması, terörün doğası gereği bir Müslüman sorunu olduğu ve buna bağlı olarak Müslümanların kendilerinin, ibadethanelerinin ve işletmelerinin ulusal güvenlik için bir tehdit oluşturduğu fikrinin başarılı bir şekilde normalleştirilmesine katkı sağlamıştır (Louati, 2018: 223-224, 227).

Ekim 2019'da Paris Emniyet Müdürlüğü'nün Müslüman bir çalışanı tarafından düzenlenen ve 4 kişinin hayatını kaybetmesine neden olan saldırı, Müslümanları güvenleştirmeye yönelik yeni söylem ve uygulamalar getirmiştir. Olayın ardından Cumhurbaşkanı Macron, "yalnızca idari hizmetler ve devletin tüm birleşik hizmetleri tek başına İslamcı Hidra'nın üstesinden gelemeyecek" ifadelerini kullanarak Fransa'yı bir "bekçi toplumu"⁴ haline gelmeye çağırmıştır. Bu konuşmasında Macron, radikalleşme belirtilerine karşı toplumu okulda, eve yakın yerlerde, iş yerinde, ibadet yerlerinde gevşemelere, sapmalara, cumhuriyetin yasalarından ve değerlerinden uzaklaşmaya işaret eden küçük belirtilere karşı uyanık olmaya çağırmıştır. İçişleri Bakanı Christophe Castaner ise, ramazan ayındaki sıkı dini uygulamalara güvenlik servisleri tarafından soruşturma başlatılması gerektiğini öne sürerek polis soruşturması gerektiren potansiyel radikalleşme belirtilerini açıklamıştır: sakal bırakmak, bir kişiyi selamlarken yanağından öpmemek, helal gıda yemek, bir kadınla çalışırken takım olmayı reddetmek, namazı düzenli ve gösterişli bir şekilde kılmak ve kamusal alanda peçe takmak (ENAR, 2021: 53-54). Benzer bir uygulama Paris'in kuzeybatısında yer alan Cergy-Pontoise Üniversitesi tarafından hayata geçirilmiştir. Üniversite yönetimi tüm akademik personele e-posta ile "radikalleşmenin zayıf sinyallerini" gösteren öğrencileri ve meslektaşlarını listelemelerini isteyen bir form göndermiştir. Olası sinyaller şu şekilde ifade edilmektedir: alkol almayı bırakmak, aniden domuz eti yemeyi bırakmak, son zamanlarda helal gıda tüketimi, kadınlara yönelik davranış değişiklikleri, üniversite binalarında namaz kılmak, ulusal siyasete ve uluslararası ilişkilere ani ilgi ve dine ani ilgi göstermek (Faytre, 2020: 290-291, 297).

Şubat 2020'de, Cumhurbaşkanı Macron, İslamcı ayrılıkçılığı ele alarak, ayrılıkçılık riskine karşı önlem olarak Fransa'ya imam ve öğretmen gönderme uygulamasını engelleyeceğini açıklamış, özellikle Cezayir, Fas ve Türkiye'nin camilerde vaaz vermeleri için Fransa'ya imam gönderme sisteminin kademeli olarak sona ereceğini belirtmiştir. Konuşmasının devamında "İslam konsolosluk sisteminin bu şekilde sona

⁴ "Watchdog Society"

erdirilmesi, yabancı nüfuzu dizginlemek ve herkesin cumhuriyet yasalarına saygı duymasını sağlamak için son derece önemlidir” diyen Macron, hükümetinin Fransız topraklarında imam yetiştirmek için çözümler bulmasını, imamların Fransızca konuşabilmelerini ve “İslamcı görüşleri yaymamalarını” istediğini belirtmiştir. Konuşmasında eğitim konusuna da değinen Macron, Fransız öğrencilerin maaşları yabancı hükümetler tarafından ödenen öğretmenler tarafından eğitim görme uygulamasına da son vereceğini söyleyerek, özellikle Türkiye’ye gönderme yaparak “hiçbir ülkenin ayrılıkçılığı beslemesine izin vermeyeceğim. Fransız topraklarında Türk hukuku olamaz. Bu olamaz” demiştir (Reuters, 2020). Macron, daha sonra ayrılıkçılığa ilişkin bir tanım yaparak “... işte bu yüzden düşmanımız ayrılıkçılıktır yani, on yıllardır tanık olduğumuz bu olgu, Cumhuriyet’ten ayrılma iradesi, artık onun kurallarına saygı duymama, inanç ve aidiyet nedeniyle Cumhuriyet alanını terk etmeyi amaçlayan bir geri çekilme hareketidir ve bu kabul edilemez” ifadelerini kullanmıştır (Attalai ve Moussi, 2021: 329).

Macron’un bu söylemlerinden sonra, Fransa’da önce “İslamcı Ayrılıkçılıkla Mücadele” adıyla duyurulan bir yasal düzenleme önerisi ortaya çıkmış, ancak gelen tepkiler sonrası bu yasal düzenleme “Cumhuriyet Yasalarına Saygıyı Güçlendiren Prensipler” şeklindeki bir yasa tasarısı olarak Fransız Parlamentosu’na sunulmuştur. Fransa İçişleri Bakanı Christophe Castaner’ın Macron’la aynı tarihlerde yaptığı bir açıklama, Müslümanların güvenleleştirilmesine olanak sağlayan başka bir stratejinin de olduğunu göstermiştir. Fransız hükümetinin terör eylemlerini ve radikalleşmenin yükselişini önlemek için uygulamaya koyduğu ve “Sistemik Engelleme” olarak ifade edilen bu strateji, 2018’den 2019’un sonlarına kadar halkın bilgisi dışında ve belirli alanlarla sınırlandırılarak gayri resmi olarak yürütülmüştür. Castaner, bu stratejiyi ilk kez Şubat 2020’de duyurarak, stratejinin tüm ulusal alana genelleştirileceğini belirtmiştir. Castaner ayrıca bu strateji kapsamında, son 23 ay içerisinde 15 cami, 4 özel Müslüman okulu, 12 dini dernek ve hatta 152 meyhanenin kapatıldığını bildirmiştir (Attalai ve Moussi, 2021: 313,325). Bu süreçte Fransız hükümeti, ayrılıkçılığı önlemek amacıyla muğlak bir “kamu düzeni” çerçevesinde özel bir kuruluşun açılmasına karşı çıkma imkanı veren Gatel Yasası’nı da kullanmıştır. Eğitim Bakanı Jean-Michel Blanquer, Şubat 2020’de yaptığı bir açıklamada bu yasa kapsamında 4 Müslüman okulunu kapattığını ve 27’sinin de açılmasını engellediğini ifade etmiştir. Kapatılan kuruluşların özellikle İslami yönlerine vurgu yapılarak yasal işlem yapıldığı görülmektedir. Örneğin, bu yasa kapsamında, çocuklara Kur’an-ı Kerim öğreten bir dernek, “gizli okul” olduğu suçlamasıyla bir ay süreyle kapatılmış, bakanlık sözcüsü kapatmayı “kızlar başörtülüydü, öğretmenlerin hepsi dini giysiler içindeydi ve Kuran öğretiliyordu” ifadeleriyle gerekçelendirmiştir. Benzer şekilde kapatılan bir okulun kapatma tebliğinde “Müslüman etiği olan bir lise” olduğu ifadesi yer almıştır (Attalai ve Moussi, 2021: 314-315, 327).

Temmuz 2020’de Fransız hükümetinin kabinede yaptığı bir dizi değişiklik sonrası yeni İçişleri Bakanı olarak göreve başlayan Gerard Darmanin, siyasal İslam’ı Cumhuriyetin amansız düşmanı olarak ilan ederken, Vatandaşlık Devlet Bakanı Marlene Schiappa ise devletin bölücülüğe karşı mücadelesinin sadece hukuki bir mesele olmadığını, aynı zamanda bir “kültür mücadelesi” olduğunu ifade etmiştir (Attalai ve Moussi, 2021: 329-330). Bu söylemleri, 2 Ekim 2020’de Macron’un Müslüman toplulukların kontrolüne odaklanan ayrılıkçılığa karşı planını ilan ettiği bir açıklama takip etmiştir. Macron yaptığı açıklamada şu ifadeleri kullanmıştır:

Mücadele etmemiz gereken İslamcı ayrılıkçılıktır. Bilinçli, teorize edilmiş, siyasi-dini bir proje, Cumhuriyet değerlerinden tekrarlanan sapmalarla hayata geçiyor... Bu genellikle bir karşı-toplum oluşumuyla yansıtılıyor... Bu beyin yıkamadır ve bu yolla ilkelerimizin, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve insan onurunun yadsınmasıdır. Sorun, kendi kanunlarının Cumhuriyet kanunlarından üstün olduğunu iddia eden bu

ideolojidir. İslam, şu anda tüm dünyada kriz yaşayan bir dindir. Bunu sadece ülkemizde görmüyoruz, İslam'ın çoğunluk dini olduğu ülkeler de dahil olmak üzere dünyanın her bölgesinde gördüğümüz... derin bir kriz... Yani her yerde, bu radikal dışavurumların, bu radikal dürtülerin ve ötekinin yok edilmesi anlamına gelen yeniden icat edilmiş bir cihat arzusunun bulaştığı bir İslam krizi var... Yanıtımız daha geniş, güçlü olmalı ve sahada gözlemlenen somut sorunları ele almalıdır. Ve yanıt, kamu düzeni önlemlerini içermelidir (Elysee, 2020).

Macron daha sonra ayrılıkçılığa karşı planını açıklamıştır: Kamu hizmetlerinde laikliği zorunlu kılmak, 3 yaşından itibaren zorunlu eğitim ve evde eğitimin sadece sağlık sorunlarıyla sınırlı olması, devlet finansmanı talep eden derneklerin zorunlu olarak Cumhuriyet değerlerine saygı göstermeleri yönünde laik bir sözleşme imzalamaları, Fransa'daki İslam'ı ve Müslümanları yabancı ülkelerin etkisinden kurtarmak amacıyla bir Fransa İslam Vakfı ve İslamoloji Enstitüsü'nün kurulmasına yönelik 10 milyon avroluk bütçe ve ayrıca Fransız Müslüman İnanç Konseyi'nin altı ay içinde imamların saygı göstermemeleri halinde onları görevden alacak bir tüzük hazırlanacağını belirtmiştir (Organisation of Islamic Cooperation [OIC], 2020: 15-16).

Macron 2 Ekim 2020'de yaptığı uzun konuşmasında üzerinde durduğu bir başka husus bir Fransız İslamı'na olan ihtiyaçtır:

Bu cumhuriyetçi yeniden uyanışta uygulamaya niyetlendiğimiz stratejinin dördüncü odak noktası, Fransa'da bir tür "Aydınlanma İslamı" oluşturmaktır... Fransa'ya özgü bir İslam'dan söz edebiliriz... Bu dinin, ortak ilgi alanlarında Cumhuriyet'in ortağı olacak şekilde ülkemizde yapılanmasına yardımcı olmalıyız. Ve bu normaldir. Diğer dinler de benzer şekilde yapılandırılmıştır, öncelikle tarihleri nedeniyle ve bazen, diyebilirim ki, bu onların yapılarının bir parçası ve birlikte yaşamayı öğrendik, ama burada da açık görüşlü olmalıyız... Yani ülkemizde Aydınlanma değerlerine uygun bir İslam'ı inşa etmemize imkan verecek bir teşkilat inşa etmeye çalışacağız - umuyorum, inanıyorum. Cumhuriyetle barış içinde bir arada yaşayabilen, bütün ayrılık kurallarına riayet eden, bütün sesleri susturan bir İslam... (Elysee, 2020).

Fransa'da yaklaşık otuz yıldır bir Fransız İslamı oluşturma çabalarına dikkat çeken Faytre, bu çabanın Macron ile hız kazandığını belirtmektedir. Faytre'ye göre, Fransız İslamı vizyonu Macron'un İslam konusundaki yakın danışmanı olan "Fransız İslamı Mümkün" ve "İslam, Bir Fransız Dini" gibi konularla ilgili birçok kitap ve rapor yayınlamış Hâkim El Karoui'nin çalışmalarının bir ürünüdür. Bu raporlardan biri olarak "İslamcılık Fabrikası" başlıklı bir rapor yayınlayan ve "İslamcılık"a daha iyi karşı koymak için Müslüman dini uygulamalarının devlet tarafından daha güçlü bir şekilde düzenlenmesi çağrısında bulunan Karoui'ye dönemin Fransa İçişleri Bakanı Gerard Collomb tarafından da övgülerde bulunulmuştur (Faytre, 2019: 342-344). Najib'e göre, Fransa'daki İslamofobi sorunu, öncelikle Fransız Müslümanlarının kendi kaderini tayin hakkını ellerinden alarak onları "İslamsız Müslümanlar" haline getirecek olan bir "Fransa İslamı" oluşturma çabasıyla ilişkilidir. Bu durum, devletin Müslümanları etkisizleştirme girişimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Fransız Müslümanlara asimilasyon dayatan bu anlatı, Fransa'da İslam'ı reddederek "Fransa İslamı" nı kurmayı amaçlamaktadır (Najib, 2022: 238, 249). Eliaçık'a göre, Fransa bir yandan ordusuyla Avrupa Birliği'nin operatif ayağı gibi Ortadoğu'da askeri varlık göstermekte ve Ortadoğu'daki çıkar mücadelesini "İslamcı radikalizm ve terörle mücadele" gibi kendince meşru bir zemine oturtmaktadır. Diğer yandan ise ülkedeki Müslüman grupları "Fransız İslamı" kimliğiyle ne Fransız ne de İslam kimliğine sahip mankurt⁵ bireyler olarak görünmez ve etkisiz kılmayı hedeflemektedir. İmamların Avrupa devletleri tarafından yetiştirilmesi, köken ülkeden imam gelişlerinin

⁵ Bilinçsiz köle

durdurulması, Avrupa İslamı konseptine uygun yeni teoloji fakülteleri ve İslam merkezlerinin ve LGBT ve kadın imamlara sahip cami benzeri ibadethanelerin açılması gibi bazı uygulamaların yürürlüğe konulmaya çalışması (Eliacık, 2020) bunu açık şekilde göstermektedir.

Macron'un açıklamalarından iki hafta sonra Samuel Paty isimli bir öğretmenin Hz. Peygambere hakaret etmesi ve bu gerekçeyle öldürülmesi sonrası aşırı sağcı Marine Le Pen, hükümeti yumuşak bir politika izlemekle suçlamış ve Fransa'nın radikalleşmiş İslamcıların örgütlü gücüyle savaşmak için artık "savaş zamanı mevzuatına" ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir. Cumhurbaşkanı Macron ise, olayı "İslamcı terör saldırısı" olarak nitelendirerek ulusu buna karşı birleşmeye çağırmış ve Fransa'nın teröre karşı "varoluşsal" bir mücadele içinde olduğunu söylemiştir (OIC, 2020: 15). Böylece Macron daha önce açıkladığı ayrılıkçılık karşıtı planını terörizme ve radikal İslam'a karşı bir yanıt olarak sunma imkanı bulmuştur. Fransa İçişleri Bakanı da, radikal vaazlar vermek veya sosyal ağlarda nefret mesajları paylaşmak gibi radikalizm belirtileri gösteren kişi ve derneklere yönelik idari ve adli kontroller de dahil olmak üzere bir dizi önlemin alındığını bildirmiştir (OIC, 2022: 31-32). Tüm bu sürecin sonunda İslamcı ayrılıkçılık yasası bazı maddelerinin yenilenmesi ve Anayasa konseyinin bazı maddelerine onay vermemesinin ardından, "Cumhuriyet Yasalarına Saygı Güçlendiren Prensipler" yasası olarak 24 Ağustos 2021'de Fransız Parlamentosunca resmen yürürlüğe koyulmuştur⁶. Ayrıca bu yasayla bağlantılı olarak havuzlarda ya da plajlarda tesettür mayo giyilmesi yasağı ile okul gezilerinde çocuklarına eşlik eden Müslüman annelere ve spor müsabakalarına katılan Müslüman kadın sporculara başörtüsü takma yasağı gibi kısıtlamalar getirilmiştir (OIC, 2022: 150).

Najib'e göre, bu yasa sadece kamusal alanda Müslümanlığın günlük pratiklerini azaltmayı hedeflemekle kalmıyor, aynı zamanda Müslümanların kendi ibadetlerini kendileri yönetme ve İslamofobi ile mücadele etme yönündeki her türlü örgütlenme girişimini de suç sayma eğilimindedir. Bu yasanın da etkisiyle Ocak 2022'de Bakanlar Kurulu tarafından Sistemik Engelleme kapsamında 24.887 denetleme yapıldığı, 718 kuruluşun kapatıldığı (insan hakları dernekleri, camiler, okullar ve yayınevlerinin yanı sıra restoranlar, kebabçılar ve nargile kafeler dahil) ve 46 milyon avronun ele geçirildiği bildirilmiştir (Najib, 2022: 242-243,248-249). Parlamentoda ayrılıkçılık yasası için çeşitli düzenlemeler yapılırken, 21 Nisan 2021'de, 20 emekli general ve farklı rütbelere 1000'den fazla asker, polis ve jandarma mensubu Macron'a yönelik, ülkedeki artan sosyal sorunlara, dini aşırılığa ve nefret dolu fanatik partizanlara dikkat çeken, harekete geçilmemesi halinde Fransa'nın gelecekte bir iç savaşla karşı karşıya kalacağını bildiren muhtıra niteliğinde bir mektup

⁶ Yasa'nın dikkat çeken bazı maddeleri şunlardır: Kamu desteği talep eden dernek veya vakıflar, ihlal edilmesi halinde fonun kaldırılmasıyla sonuçlanabilecek bir "Cumhuriyet taahhüt sözleşmesi" ile Cumhuriyetin laik karakterine ve ilkelerine saygı göstermeyi taahhüt edecek. Bölücülük için bir üreme alanı olarak görülen spor dernekleri ve tesislerinin onayını, ulusal federasyonlar yerine devlet yetkilileri verecek. Dini kuruluşlara gönderilen dış kaynaklı paraya daha sıkı mali denetimler getirilecek ve "darbe karşıtı" kurallar hükümetin dernekleri aşırılık yanlıları tarafından devralınmasını engelleyecek şekilde tasarlanacak. Dini yerlerin yabancı finansmanı için devlet onayı gerekecek ve bölge valisi "Cumhuriyet düşmanı" yabancı bir devletin desteklediği sözleşmesiz okulların açılmasına karşı çıkabilecek. Daha önce getirilen, kamu personelinin dini semboller takması ve siyasi görüşlerini dile getirmesi yasağının kamu hizmetlerinin tüm özel yüklenicilerine uygulanması sağlanacak. İbadet yerlerinde siyasi toplantıların yapılması daha ağır yaptırımlara tabi olacak. Hakim, polise karşı suç işlemiş bir kimsenin ibadet yerlerine girmesini yasaklayabilecek. Kin ve nefret uyandıran veya şiddeti tahrik eden fiiller halinde bölge valisi ibadethaneleri geçici olarak kapatabilecek (OIC, 2022: 60-63,65-67).

yayınlanmışlardır. “Tehlikeler artıyor, şiddet her geçen gün artıyor. (Samuel Paty olayına atıfla) On yıl önce bir profesörün üniversite çıkışında bir gün kafasının kesileceğini kim tahmin edebilirdi? Fransa’da İslamcılık, Cumhuriyet yasalarının uygulanmadığı mahalleler yaratma ve anayasamıza aykırı dogmalara tabi bölgelere dönüştürme girişimiyle sonuçlandı” şeklinde ifadelerin yer aldığı bu uyarı Marine Le Pen tarafından da desteklenmiştir (Anadolu Ajansı, 2021).

Son olarak, Emmanuel Macron’un iki İslam karşıtı Marine Le Pen ve Eric Zemmour ile yarıştığı 2022 seçimlerinden önce Fransız halkına Eric Zemmour tarafından lanse edilen, beyaz Hıristiyanların Müslüman göçü nedeniyle yok olma tehdidi altında olduğu, “Büyük Yer Değiştirme”⁷ fikrine inanıp inanmadıkları yönünde bir anket düzenlenmiş ve Fransızların % 61’i olayın Fransa’da gerçekleşebileceğine inandıkları yönünde fikir beyan etmiştir. Yine aynı ankette Fransız halkına Büyük Yer Değiştirme hakkında endişeli olup olmadıkları sorulduğunda Fransızların % 67’si bu konuda endişelendiğini ifade etmiştir (OIC, 2022: 172-173). Bu veriler, güvenlik önlemlerinin laiklik, cumhuriyet değerleri ve Fransız kimliğine tehdit oluşturduğuna inanılan İslam ve Müslümanlara yönelik olarak atılan adımların toplumda nasıl kabul gördüğünü göstermektedir.

3. SONUÇ YERİNE: FRANSA’DAKİ İSLAMOFOBİK GÜVENLİKLEŞTİRME VAKALARININ ANALİZİ

Bu çalışmada yer alan İslamofobik güvenlikleştirme vakalarının aktörleri, Cumhurbaşkanı Macron, İçişleri Bakanları Castaner ve Darmanin, Eğitim Bakanı Blanquer, Vatandaşlık Bakanı Schiappa, kontrol ve gözetim faaliyetlerini yürüten güvenlik ve eğitim kurumlarıdır. Güvenlikleştirici aktörlerin hayatta kalması gerektiğini ifade ettikleri referans nesnelere: Fransız değerleri, Cumhuriyet değerleri ve yasaları, laiklik, beyaz Hıristiyan nüfusun homojenliği, devletin siyasi ve fiziki bütünlüğü, Fransız kültürü ve Fransız kimliğidir. Güvenlikleştirme adımlarını onaylayan ya da sessiz kalarak bu vakaların devamından yana tavır takınan izleyici grubunu Fransız halkı oluşturmaktadır. İslamofobik güvenlikleştirme vakalarına katkı sağlayan işlevsel aktörler: Eski Başbakan Valls, Le Pen ve Fillon gibi siyasi isimler, sözde İslam uzmanı “iyi” Müslüman Karoui ve Macron’a İslamcı ayrılıkçılık konusunda uyarıda bulunan eski ordu ve güvenlik mensuplarıdır. Kolaylaştırıcı koşullar arasında ise şunlar sıralanmaktadır: Fransa’da İslam’a yönelik tehdit algısının 2015’ten çok önceye dayanan bir tarihselliğinin bulunması; güvenlikleştirici aktörlerin devlet başkanları ve bakanlar olmak üzere halkın güvenini kazanmış önemli siyasi figürlerden ve güvenlik kurumlarından oluşması; halka yönelik ya da halkın gözü önünde meydana gelen 2015 Ocak ve Kasım Paris saldırıları, 2015 göç krizi, 2016 Nice saldırısı, 2019 Paris Emniyet Müdürlüğü saldırısı ve 2020 Samuel Paty olayı; kendisini beyaz Hıristiyan olarak tanımlayan halkın kültürel yapısı; ve güvenlikleştirici aktörlerin özellikle sıradan İslami uygulamaları radikalleşme belirtileri olarak göstermesi, halkın ve kamu personelinin bu belirtilerin tespitine davet edilmesi; cami/mescit gibi binaların ve sosyal hayatta Müslümanların artan görünürlüğü; tehdit altındaki referans nesnesi olarak genellikle izleyicinin, yani toplumun kendisinin gösterilmesi ya da laikliğe, ulusal ve cumhuriyet değerlerine atıf yapılması; güvenlikleştirici aktörlerin özellikle terör saldırılarının hemen ardından halkın artan vatanseverlik duygularının da etkisiyle İslamofobik politika ve yasal düzenlemelerini bu dönemlerde uygulamaya koyması; güvenlikleştirici aktörler

⁷ Fransız yazar Renaud Camus’un 2011’de kaleme aldığı aynı isimli eserine atıfla Avrupalı aşırı sağ popülistler arasında yayılan bu teoriye göre, Avrupalı olmayan göçmenler yüksek doğum oranlarıyla hızla çoğalırken, beyaz Avrupalı nüfus ise düşük doğum oranlarının da etkisiyle her geçen gün azalıyor. Yani, Avrupalı olmayan göçmenler beyaz Avrupalıların yerini alıyor. Kavram ayrıca “karşı sömürgecilik” olarak da tanımlanıyor. Daha fazla ayrıntı için bakınız: <https://tr.euronews.com/2019/03/20/avrupali-irkcilarin-komple-teorisi-buyuk-yer-degistirme-nedir>

tarafından İslam ve Müslüman tehlikesine karşı İslamcı ayrılıkçılık, İslam krizi, İslamcılık, İslamcı Hidra gibi kavramları kullanarak yapılan konuşmalardır.

Bu çalışmada ifade edilen İslamofobik güvenlikleştirme vakalarının temelinde terör ve göçün bir bütün olarak ele alınması bulunmaktadır. Buna göre, Müslümanlar dışarıdan gelen göçmenler olarak görülmekte ve İslam da bu göçmenlerin dini olarak algılanmaktadır. Terör, İslam'ın varoluşsal bir sorunu olarak kabul edilmekte ve bu nedenle dışarıdan gelen Müslüman göçmenlerin potansiyel terörist olma ihtimali olduğu düşünülmektedir. Buna bağlı olarak her an terör saldırısı gerçekleştirme potansiyeline sahip olan Müslümanların Fransa'ya doğru göç hareketliliğinin artması, onların inanç, kültür ve yaşam tarzlarının ülkenin demografik yapısı, ulusal değerleri, kültürü, laiklik, toplumsal bütünlük ve uzun vadede devlet rejimiyle çatışma potansiyeli taşıdığı şeklinde değerlendirilmektedir (Kardas, 2009). Yani en nihayetinde, birçok Avrupalı gibi Fransızların da inandığı bir komplo etrafında dönen "Büyük Yer Değiştirme" teorisinin gerçekleşmesidir. Bu gerekçelere bağlı olarak bu çalışmada yer alan İslamofobik güvenlikleştirme vakalarının genel işleyişi şu şekildedir: Öncelikle bir şiddet olayı veya terör saldırısı gerçekleşir ve bu olayın ardından güvenlikleştirici aktörler İslam'ın ve Müslümanların tehdit oluşturduğu yönünde söylemlerde bulunurlar. Bu söylemleri takiben Fransız hükümeti politik bir strateji belirler ve daha sonra bu İslamofobik stratejiler, zaten uygulanmakta olan veya yeni yasal düzenlemelerle polis, istihbarat ve diğer ilgili kurumlar tarafından uygulamaya konur.

Bu süreçte, terör saldırıları gibi olaylar kamuoyunda endişe ve korku yaratırken, güvenlikleştirici aktörlerin İslam'ı ve Müslümanları tehdit olarak gösteren söylemleri ve hükümetin bu yönde politikalar belirlemesi, İslamofobik stratejilerin uygulanmasına zemin hazırlamaktadır. Bu stratejiler genellikle polis, istihbarat ve diğer güvenlik kurumları aracılığıyla gizli veya açık bir şekilde gerçekleştirilir.

Güvenlikleştirme politikaları ve İslamofobik söylemler, güvenlikleştirici aktörlerin kendi çıkarları doğrultusunda iktidarlarını sürdürmelerine olanak sağlayan bir araç olarak kullanılmaktadır. Kaliber'in de ifade ettiği gibi, güvenlikleştirme, muktedirler tarafından "belirli ve kendi çıkarlarına hizmet eden amaçlar doğrultusunda" yürürlüğe konur. Bu haliyle güvenlikleştirme, güvenlikleştirici seçkinlerin süregiden iktidar ilişkileri içindeki ayrıcalıklı konumlarını sürdürmelerine olanak tanır (Kaliber, 2005: 39). Nitekim Kaya, Avrupalı neo-liberal iktidarların, İslamofobi'yi siyasal bir ideoloji olarak kullanarak neye mal olursa olsun yalnızca vatandaşlarının oylarının ardından koştuklarını ve İslamofobi'nin yaratabileceği olumsuz toplumsal ve siyasal sonuçları pek önemsemediklerini ifade etmektedir (Kaya, 2022: 8-9).

Bu çalışmada da ifade edildiği gibi, Fransa'da yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde siyasi elitler için İslamofobik söylem, toplumsal destek kazanma stratejisi olarak önemli bir rol oynamıştır. Aynı şekilde güvenlik bürokrasisi de bu güvenlikleştirme ile kontrol, gözetim ya da fişleme gibi polislik faaliyetleri kapsamında OHAL sürecinde elde ettikleri yetkilerini 2017 Terör Yasası ile kalıcı hale getirmişlerdir.

İslami terör ve Müslüman göçüne yönelik endişelerin ortaya çıkması da dikkat çeken bir noktadır. Weaver, askeri tehditlerin - diğer her şey eşit olduğunda - kısa mesafelerde uzun mesafelere göre daha kolay yol alması gibi, toplumsal sektörün de mekânsal bir boyutunun bulunduğunu ifade etmektedir. Yani kısa bir mesafeye göç etmek, uzun bir mesafeye göç etmekten daha kolaydır ve kültürel hareketlerin komşulara seyahat etmesi, uzak yerlere göç etmesinden daha kolaydır (Weaver, 2008: 591-592). Bu bağlamda, Fransız toplumu için "İslami terör" ve Müslüman göçü ciddi bir tehdit olarak algılanmaktadır. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi Kopenhag Okulu için bir tehdit türü kalıcıysa veya tekrarlanıyorsa, yanıtın ve aciliyet duygusunun

kurumsallaştığını görmek şaşırtıcı değildir. Bu nedenle, güvenikleştirme sürecinde dramaya olan ihtiyaç ortadan kalkar, çünkü bu konudan bahsedildiğinde aciliyetin var olduğu dolaylı olarak kabul edilir (Buzan, Waever ve Wilde, 1998: 27-28). Dolayısıyla son yıllarda Batılı ülkelerde yaşanan terör olayları ve göç sorununa ek olarak Fransa'da da 2015 göç krizi, Ocak ve Kasım Paris saldırıları, 2016 Nice saldırısı, 2019 Paris Emniyet Müdürlüğü saldırısı ve 2020 Samuel Paty olayı gibi belirli aralıklarla tekrar eden olayların bir neticesi olarak sorunun İslam'dan kaynaklığı düşüncesiyle hareket eden Fransız hükümetinde İslamofobi'nin kurumsallaştığını görmek şaşırtıcı değildir. Artık Macron'un ifadelerine yansıdığı gibi, Fransız güvenikleştirici aktörler için İslam veya Müslüman kavramları tek başına güvenlik ve aciliyet anlamına gelmektedir.

Bu süreçte, İslamofobik güvenikleştirme yaklaşımının bir başka nedeni olarak, aşırılık yanlılarının ve toplumdan uzaklaşan bireylerin tespit edilmesinde toplumun ve güvenlik kurumlarının dışındaki kamu personelinin dahil edilmesiyle, kimliğin, yani "biz" in inşası ve güçlü kalmasının sağlanması ortaya çıkar. Nitekim Roe, Huysmans'a atıfla bir düşmanın, liberal devletin işlevsel olarak parçalanmış toplumunu birleştirdiğini öne sürmektedir (Roe, 2004: 283-284). Benzer şekilde Kopenhag Okulu da kimliğe yönelik tehditlerin çoğu zaman fiilen "biz" inşasına veya yeniden üretilmesine katkıda bulunduğunu ifade etmektedir. Böylece kimliğe yönelik tehditler kimliği istikrara kavuşturur. Kimliğin muhafazakar doğası göz önüne alındığında, zorlukları ve değişiklikleri kimliğe yönelik tehditler olarak resmetmek her zaman mümkündür (Buzan, Waever ve Wilde, 1998: 22-23). Fransa'daki İslamofobik güvenikleştirme sürecinde Macron'un Cumhuriyet değerlerinden uzaklaşanların tespiti için "bekçi toplumu" çağrısı ile eğitim kurumlarında ayrılıkçılığı tespit etmeye yönelik laiklik birimleri gibi toplumu ve kamu kurumlarını bu sürece dahil etme çabaları Fransız kimliğinin, yani "biz" in inşası ve güçlü kalması için önemli bir girişim olarak görülmektedir.

Fransa'daki İslamofobik güvenikleştirme sürecinin bir diğer amacı paralel toplum oluşturan ve İslamcı ayrılıkçılığa neden olan Müslümanları asimile etmek veya disiplin altına almak olarak belirtilebilir. Birçok araştırmacı İslamofobi'yi Müslümanlara karşı bir disiplin aracı olarak değerlendirmektedir. Çünkü tarihi olarak Batı'nın muhafazakar ya da seküler kimlik inşasının temel ötekisi İslam olmuştur. Batının kendi kimliğini ifade ederken ben kim değilim? sorusunun cevabı büyük oranda İslam'dır. Bu bağlamda Fransa'da laikliğe, kültüre, cumhuriyet ve ulusal değerlere - "biz" e - tehdit olarak algılanan Müslümanlar, kimliklerini koruyarak yaşadıklarında bir tehdit olarak görülmektedir. Bu tehditten kurtulmak için, yani bir güvenlik dışılaştırma için Müslümanların asimile ya da disipline edilmesi gerekir. Bugün Fransa'da Müslümanların asimile olmayışından duyulan rahatsızlık radikal İslamcılık, ayrılıkçı toplum ya da İslamcı ayrılıkçılık gibi kelimelerle ifade edilmektedir. Fransız hükümetinin çözüm noktasında, Kopenhag Okulu'nun kültürel üretim makineleri olarak ifade ettiği unsurların kontrolünü sağlamaya çalıştığı görülmektedir. Kopenhag Okulu'na göre, devlete uygun ortak bir kültürü şekillendirmeye çalışan demokratik veya emperyal entegrasyon projeleri, kültürel yeniden üretim makinelerinin bazılarını veya tamamını (örneğin okullar, kiliseler, dil hakları vb.) kontrol etmeye çalışır. Daha baskıcı durumlarda, çoğunluk devleti eğitim, medya ve diğer sistemleri çoğunluk kültürünü tercih edecek şekilde yapılandırmak için kullandığından azınlıklar kültürlerini yeniden üretme yeteneklerini kaybedebilirler (Buzan, Waever ve Wilde, 1998:122). Collins, Buzan'a atıfla kimliğe tehdit oluşturan unsurların toplumun kendi kimliğini ifade etmesini bastırmayı ve kendini yeniden üretme yeteneğine müdahale etmeyi kapsadığını ifade etmektedir. Kimliğin bastırılması ise şu yasakları içermektedir: dilin kullanımı;

kişilerin veya yerlerin isimleri; elbise veya kostüm; eğitim veya ibadet yerlerinin kapatılması.

Kimliği bastırarak ve böylece kendini kopyalamasını veya yeniden üretmesini engelleyerek, kimlik etkili bir şekilde bir nesilden diğerine aktarılamaz hale gelir. (Collins, 2005: 569). Fransız hükümeti ayrılıkçı olarak gördüğü Müslümanların kimlik üretimini bastırmaya yönelik Müslüman İnanç Konseyi aracılığıyla imamların “barışçıl vaazlar” vermesine yönelik müdahalelerde bulunmuş; yurtdışından imam ve öğretmen gelmesini engellemek için adımlar atmış; OHAL yasası, Gatel yasası, Sistemik Engelleme politikası ve Terörle Mücadele Yasası kapsamında birçok cami, dernek, özel Müslüman okulu başta olmak üzere kebabçıları ve nargile kafeleri ayrılıkçı ya da aşırılıkçı olduğu gerekçesiyle kapatmış ya da yenilerinin açılmasını engellemiştir. Ayrıca, Müslümanların kamusal alanda özgürlüğünü ve görünürlüğünü kısıtlamaya yönelik adımlar atmıştır. Sakal bırakmak, namaz kılmak, helal yemek yemek vb. gibi sıradan Müslüman uygulamaları aşırılık belirtileri olarak gösterilmiştir. Laikliğe aykırı olduğu gerekçesiyle Müslüman kadınlara yönelik başörtüsü, tesettür mayo gibi kıyafetlerin giyilmesine yasaklamalar getirilmiştir. Tüm bunlar, Müslümanların potansiyel terörizm ve ayrılıkçılık tehdidi olarak hedef alındığı OHAL yasası, İç Güvenliği Güçlendirme ve Terörle Mücadele Yasası, İslamcı Ayrılıkçılık Yasası (Cumhuriyet Yasalarına Saygı Güçlendiren Prensipler) gibi yasalarla meşrulaştırılmıştır.

Bu disiplin faaliyetlerinin amacı, Macron’un aydınlanmış “iyi” Müslümanları gibi, Müslüman kimliğini gizleyen, geri plana atan ve İslam’ın bazı kurallarına eleştirel yaklaşan veya tamamen uzaklaşan bireylerin ortaya çıkmasını sağlamaktır. Yani Müslümanların güvenlik dışına çıkarılması hedeflenmektedir. Bu ise Dünyanın her yerinde kriz yaşayan ve sürekli terörist ürettiği iddia edilerek yeni bir cihat arzusu içinde olduğu düşünülen İslam’ın güvenlik dışına çıkarılması ile mümkün hale gelecektir. “Fransa İslamı” kavramı çerçevesinde, Fransa’nın kendi değerleriyle şekillenmiş bir İslam ve kendi enstitülerinde yetişmiş “radikal olmayan barışçıl vaazlar” veren imamlar ya da “İslam uzmanları” ile bu hedefe ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Bigo’ya göre, güvenlikleştirme ve liberalizm zıt değil, aynı süreçtir. Liberal yönetimde güvenlikçi söylemler ile insancıl söylemler arasındaki iç tartışmalar, güvenlikleştirmenin genel koşullarını gizlemektedir. Aslında insancıl söylem güvenlikleştirme sürecinin bir yan ürünüdür. Bigo, bu durumu sığınmacı-yasadışı göçmen ayrımı ile örneklendirmektedir. Yani insan haklarına ilişkin söylemler yasadışı göçmeni kınayarak ve sınır kontrollerini haklı çıkararak sığınmacıya yardım ederse, güvenlikleştirme sürecinin fiili bir parçası olurlar (Bigo, 2002: 79). Nitekim Fransa’nın askeri (terör saldırılarıyla hedef alınan devletin fiziki bütünlüğü), kültürel (Fransız kimliği) ve siyasi (laiklik ve cumhuriyet değerleri) referans nesnelere yönelik tehdit olarak görülen kötü Müslüman ile Fransız değerlerini içselleştirmiş aydınlanmış iyi Müslüman arasındaki ayırım tam olarak bu şekilde işlemektedir. Bu ehlileştirme sürecine yönelik Abrahamsen, liberal Batılı hükümetlerin güvenlikleştirme yoluyla herhangi bir aşamada gerekli gördüğü takdirde, “orman yasasını kullanma” hakkını saklı tuttıklarını ifade etmektedir (Abrahamsen, 2005: 72) ki, bu durum Fransa’daki tüm İslamofobik güvenlikleştirme vakalarında görülmektedir.

Kaya, Fransa’nın cumhuriyetçi ve özgürlükçü bir yönetim modeli sunduğunu, ancak Fransız cumhuriyetçi modelin, oldukça dışlayıcı ve asimilasyonist özelliklere sahip olduğunu belirtir (Kaya, 2022: 14). Foucault ise aslında Batı’da ortaçağdan günümüze var olan bir tahakküm iktidarından bahseder. Bu iktidar, dinsel kökenli bir iktidardır ve insanların varlığını ayrıntılarıyla ve doğumlarından ölümlerine kadar

gelişimleri içinde kontrol etmeye çalışır. Bu kontrolü sağlamak için insanları belli bir şekilde davranmaya ve dua etmeye zorlar, bunu da “pastoral iktidar” olarak adlandırır. 18.yüzyıldan itibaren ortaya çıkan modern devlette ise, yaşanan ideolojik değişimlere rağmen pastoral teknikler, devlet aygıtının laik çerçevesine yerleştirilmiş, yaygınlaştırılmış ve kullanılmıştır (Foucault, 2020: 205). Macron da bir aydınlanma İslamı’ndan bahsettiği konuşmasında, ülkedeki diğer dinlerin tarih boyunca Cumhuriyetin ortağı olarak yapılandırıldığını ifade eder. Bu nedenle, aydınlanma değerleriyle inşa edilmiş bir İslam’a ihtiyaç duyulduğunu vurgular.

Tam bu noktada, Bigo’nun ifade ettiği gibi ikili ayrım (iyi-kötü) yaklaşımı, hasım ve iç düşman ortaya çıkararak yönetimin yeniden meşrulaştırılmasına olanak sağlar. Ayrıca Foucault’a atıfla, bu yönetim tarzının aşırı bir şekilde kontrolcü ve savaşa dayalı olduğuna dikkat çeker. Bu noktada, değişiklikleri ve riskleri kasıtlı bir tehdit veya düşmana dönüştüren bir tehlike politikası ve şüphe uyandıran bir politika üretilmektedir. Bu nedenle Bigo’ya göre, güvenikleştirmenin temel tekniği, yapısal zorlukları ve dönüşümleri, basitçe kategorize ederek, önceki trendlerden risk profillerini tahmin ederek ve risk kategorisine ilişkin her bireyin potansiyel davranışı üzerinde genelleme yaparak bunları belirli grupları suçlama amacıyla kullanmaktır. Bu kuşkuya dayalı güvenlik süreci, korkuları her zaman şeffaf olmayan ve yakalanması zor olan bir düşman üzerinde bir siyasi yönetim teknolojisi haline gelir. Bu süreçte sosyal olarak görünmez olan unsurlar, bazen ten rengi, dini uygulamalar veya mutfak uygulamaları gibi kriterler kullanılarak biz ve onlar arasında ayrım yapmak için icat edilen yabancı düşmanlığı biçimleri aracılığıyla “görünür” hale getirilir. (Bigo, 2002: 80-81). Müslümanlar üzerine uygulanan bu yönetim teknolojisi tam olarak asimile olmayan Müslümanların dini ve kültürel farklılıklarının çok düşük olsa da potansiyel tehlikeliliğine yönelik gözetleme, denetim ve önleme faaliyetlerinde bulunarak, bu kapsamda bir Müslüman’ın işlediği bir suçu İslam’la ilişkilendirip tüm Müslümanlar üzerinde genellemelerde bulunmak şeklinde gerçekleşir.⁸ Örnek olarak Macron’un ifadelerinde yer alan Fransa’yı ele geçirmeye ya da parçalamaya çalışan İslamcı Hidra ya da İslamcı ayrılıkçılıkla mücadele olarak yansıtılan politikalar verilebilir. Bu süreçte namaz kılmak, sakal bırakmak, başörtüsü takmak gibi uygulamalar Hidra’nın tespiti için kriterler olarak sunulur ve böylelikle Müslümanların var olmayan “potansiyel teröristliğine” odaklanma da gerçekleşir. Bu yönetsel yaklaşım, İslam ve Müslüman tehdidinde acil bir durum olarak verilen olağanüstü önlemlerin 2017’de OHAL sonrasında sıradanlaşarak kurumsallaşmasına neden olmakta ve sonuç olarak hiç kimsenin bu durumu sorgulamadığı bir güvenikleştirme sürecine dönüşmektedir. Yani, Müslümanların sıradan yaşam tarzlarına dair neredeyse tüm uygulamaları kamu düzeni ihlali olarak değerlendirilerek güvenikleştirilmekte ve Huysmans ve Buonfino’nun ifade ettiği gibi, tüm kurumsal yapıya güvensizlik yamaları dokunarak örülen bir güvenlik pratiği şeklinde yönetilmektedir. Sonuç itibarıyla Thomas Deltombe’ye atıfla “Neden Müslümanlar hep olay yerinde?” sorusunu soran Hıdır Müslümanlara bir fenerle işaret edilerek “işte buradalar!” denildiğini ifade etmektedir (Hıdır, 2022: 138). Bu yaklaşım toplum içindeki tehlikeli ötekiler olarak Müslümanların sosyalleşmesine tepki vererek onlara daima bir görünürlük kazandırmaktadır.

Bu güvenikleştirme vakalarının en önemli sonucu, sosyalleşmesi, Müslümanların sosyalleşmesinin, kültürel üretiminin ve sonraki nesillere aktarılmasının engellenmesi ve kimliklerinin bastırılmaya çalışılmasıdır. Bu durum özellikle ikinci ve üçüncü nesil Müslümanlar arasında, Batılı olamayan ve çeşitli yasaklamalar ve engellemeler nedeniyle İslam’ı anlayabilme yetisine sahip olamayan insanların ortaya

⁸ OHAL sürecinde gerçekleştirilen arama ve gözaltı faaliyetlerinin sadece % 0,3’ü terörle ilişkilendirilebilmiştir

çıkmasına yol açmaktadır. Bu da aşırılık yanlısı grupların bu insanları eleman devşirmek için öncelikli hedefleri haline getirmesine neden olmaktadır. Kaya'ya göre, Avrupa'da çoğunluk toplumları tarafından Fransız, Belçika, İngiliz ve Hollandalı fark etmeksizin, kimlik ve tanınma hakları engellenen ve reddedilen göçmenler, "destek alabilecekleri başka dayanak noktaları ve referanslarına yönelmek zorunda kalmışlardır" (Kaya, 2022: 12). Bu bağlamda, DEAŞ gibi terör örgütleri bilhassa din bilgileri zayıf, suç ve şiddet geçmişi olan ikinci ve üçüncü kuşak Müslüman gençleri ve İslam dinini yeni seçmiş, karanlık geçmişe sahip, yapısal bazı sorunlar yaşayan gençleri kendi saflarına çekmeye çalışmıştır. Bu durumun sonucunda ise "home-grown teröristler" olarak adlandırılan bireyler ortaya çıkmıştır (Kaya, 2022: 14).

Weaver'a göre, kimliğe odaklı bir güvenlikleştirme yaklaşımında, öteki üretimi kimliği istikrara kavuşturabilir, ancak bu durum aynı zamanda kişinin kimliğinin sorunlu niteliğine işaret etmektedir. Bu, daha fazla güvensizlik yaratılacağı anlamına gelir. Dolayısıyla, kimliğin güvenliği söz konusu olduğunda "güvenliği savunma" çabaları, kendi kendini yenilgiye uğratma eğilimindedir ve bu da kendini yeniden üretme sürecini etkiler (Waever, 2003: 18).

Benzer şekilde, Bigo'ya göre (2000:323), güvenlik, sınırların, kimliklerin ve düzen anlayışının güvenlikleştirilmesi veya güvensizleştirilmesi süreci olarak anlaşılmalıdır. Güvenlikleştirme, güvensizliğe bir cevap olmaktan ziyade güvensizliği yönetme (ve yaratma) yeteneğini ifade eder. Güvenlikleştirme yayıldıkça, güvensizleştirme de yayılır ve bu ikisi birbirini tamamlayan bir ilişki içindedir, birbirini içeren bir yapıdır. Sistem, Müslümanları kontrol etmek ve disipline etmek için güvenlikleştirme faaliyetleriyle kendi "kötü" Müslümanlarını üretmektedir. İslam'ı ve Müslümanları terör üreten ve krizlerle mücadele eden bir din olarak gören ve Cumhuriyet değerlerine alternatif bir yapı sunanları kontrol etmek isteyen sistem, İslamofobik bir yaklaşımla güvenlikleştirme uygulamaktadır. Bu güvenlikleştirme, arada kalan nesillerden yeni tehditlerin ortaya çıkmasına yol açmakta ve bu tehdide duyulan güvensizlik, İslamofobik önlemlerle yeni bir güvenlikleştirme/güvensizleştirme sürecinin başlamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla İslamofobi, İslam güvenlik dışına çıkarılmadığı sürece daima devam eden bir güvenlikleştirme süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sürecin sonucunda, getto veya banliyölerde oluşan "paralel topluluklar", sistemin pastoral tahakkümüne direnç gösterdikleri için işsizlik, adaletsizlik veya ırkçılık gibi sorunlarla karşı karşıya kalan ve suçla ilişkilendirilen, toplumdan uzaklaşan bireyler ortaya çıkmaktadır. Bu durum, sorunun İslam'da olduğu genellemesini haklı çıkarmak için kullanılmakta ve çözüm olarak sistemin belirlediği bir İslam modeli dayatılmaktadır.

Son olarak, bu çalışmada yer alan güvenlikleştirme vakaları 2015-2022 dönemini kapsamaktadır. Fransa'nın İslam ve Müslümanları önemli bir tehdit olarak algıladığı varsayımına dayanan güvenlikleştirme süreci başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte, Balzacq ve Hughes'in yaklaşımına benzer şekilde, Fransa'nın İslamofobik güvenlikleştirme süreci, 2015'ten çok daha önceki yıllara uzanan başarılı ve başarısız girişimlerin birbirini etkilediği ve günümüze kadar geldiği bir süreçtir. Günümüzde ise yeni söylem ve uygulamalarla devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- Abrahamsen, R. (2005). Blair's Africa: The Politics of Securitization and Fear. *Alternatives*, 30(1), 55-80. <https://doi.org/10.1177/030437540503000103>
- Aktaş, M. (2018). AB Ülkelerinde İslamofobi Ve Terörizm. *Ombudsman Akademik*, 4(7), 127-155. <https://doi.org/10.32002/ombudsmanakademik.440222>
- Anadolu Ajansı, (2020). 2015'teki Charlie Hebdo saldırısı sanıklarına 4 yıl ila ömür boyu hapis arasında değişen cezalar verildi. 16 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/2015teki-charlie-hebdo-saldirisi-saniklarina-4-yil-ila-omur-boyu-hapis-arasinda-degisen-cezalar-verildi/2079424> adresinden erişildi.
- Anadolu Ajansı, (2021). France: 20 ex-generals warn Macron of chaos, civil war. 3 Nisan 2023 tarihinde <https://www.aa.com.tr/en/europe/france-20-ex-generals-warn-macron-of-chaos-civil-war-/2218775> adresinden erişildi.
- Attalai, C., & Moussi, D. (2021). France. E. Bayraklı & F. Hafez (Der.), *European Islamophobia Report 2020* içinde (ss. 297-352). İstanbul: SETA.
- Balcı, A. ve Turan, Y. (2017). Eleştirinin Sefaleti: Batı'dan 15 Temmuz Darbe Girişimini Okumak. *Bilig*, Güz(83), 53-77. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilig/issue/42612/519155>
- Balzacq, T. (2005). The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context. *European Journal of International Relations*, 11(2), 171-201. <https://doi.org/10.1177/1354066105052960>
- Barın, H. (2016). *Tedirgin Nefret İslamofobi ve DAESŞ*. İstanbul: Tezkire Yayıncılık.
- Bayraklı, E., & Hafez, F. (2016). Introduction. E. Bayraklı & F. Hafez (Der.), *European Islamophobia Report 2015* içinde (ss. 5-8). İstanbul: SETA.
- Bayraklı, E., & Hafez, F. (2021). The State of Islamophobia in Europe in 2020. E. Bayraklı & F. Hafez (Der.), *European Islamophobia Report 2020* içinde (ss. 7-28). İstanbul: SETA.
- BBC, (2022). Nice: Eight guilty over the deadly Bastille Day lorry attack. BBC, 29 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.bbc.com/news/world-europe-63954860> adresinden erişildi.
- Bigo, D. (2000). When Two Become One: Internal and external securitisations in Europe. M. Kelstrup & M. Williams (Der.), *International Relations Theory and the Politics of European Integration: Power, Security and Community* içinde (ss. 171-204). New York: Routledge.
- Bigo, D. (2002). Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease. *Alternatives*, 27(1), 63-92. <https://doi.org/10.1177/03043754020270S105>
- Buzan, B., & Waever, O. (2003). *Regions and Powers The Structure of International Security*. New York: Cambridge University Press.

Journal of Social Sciences and Humanities:

- Buzan, B., Waeber, O., & Wilde, J. (1998). *Security: a New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner Publishers.
- Cesari, J. (2012). Securitization of Islam in Europe. *Die Welt des Islams*, 52(3/4), 430-449. <https://www.jstor.org/stable/41722006>
- Collins, A. (2005). Securitization, Frankenstein's Monster and Malaysian Education. *The Pacific Review*, 18(4), 567-588. <https://doi.org/10.1080/09512740500339034>
- Elahi, F., & Khan, O. (2018). Introduction: What is Islamophobia?. F. Elahi & O, Khan (Der.), *A 20th-anniversary report Islamophobia Still a challenge for us all içinde* (ss. 5-12). London: Runnymede.
- Eliçık, Z. (2020). Avrupa'nın Müslüman Sorunu. *Kriter Dergi*, 5(51). 24 Mayıs 2023 tarihinde <https://kriterdergi.com/dis-politika/avrupanin-musliman-sorunu> adresinden erişildi.
- Elysee, (2020). Fight against separatism – the Republic in action: speech by Emmanuel Macron, President of the Republic, on the fight against separatism. 23 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.elysee.fr/front/pdf/elysee-module-16114-en.pdf> adresinden erişildi.
- ENAR, (European Network Against Racism), (2020). Suspicion, Discrimination And Surveillance: The impact of counter-terrorism law and policy on racialised groups at risk of racism in Europe. https://www.enar-eu.org/wp-content/uploads/suspicion_discrimination_surveillance_report_2021.pdf
- Esteves, O. (2016). France. E. Bayraklı & F. Hafez (Der.), *European Islamophobia Report 2015 içinde* (ss. 155-178). İstanbul: SETA.
- Faytre, L. (2019). France. E. Bayraklı & F. Hafez (Der.), *European Islamophobia Report 2018 içinde* (ss. 319-368). İstanbul: SETA.
- Faytre, L. (2020). France. E. Bayraklı & F. Hafez (Der.), *European Islamophobia Report 2019 içinde* (ss. 281-326). İstanbul: SETA.
- Foucault, M. (2020). *Entelektüelin Siyasi İşlevi*. (I. Ergüden, O. Akınhay ve F. Keskin, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 1994).
- France24, (2015). Paris Attacks: An Unprecedented Investigation. 16 Mayıs 2023 tarihinde <https://graphics.france24.com/paris-attacks-investigation-terrorism-belgium-bataclan-suspects/> adresinden erişildi.
- Hıdır, Ö. (2022). *İslamofobi 2.0 Yeni Nesil İslamofobi ile Yeni Nesil Mücadele*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Hughes, B. (2007). Securitizing Iraq: The Bush Administration's Social Construction of Security. *Routledge*, 19(2), 83-102. <https://doi.org/10.1080/14781150701358946>
- Huysmans, J., & Buonfino, A. (2008). Politics of Exception and Unease: Immigration, Asylum and Terrorism in Parliamentary Debates in the UK. *Political Studies*, 56(4), 766-788. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2008.00721.x>

Journal of Social Sciences and Humanities:

- Kalın, İ. (2020). İslamofobi ve Çokkültürlülüğün Sınırları. İ. Kalın ve J. Esposito (Der.), ve (İ. Eriş, Çev.). Bir Korku ve Nefret Söylemi Olarak İslamofobi içinde (ss. 37-58). İstanbul: İnsan Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 2011).
- Kaliber, A. (2005). Türkiye’de Güvenikleştirilmiş Bir Alan Olarak Dış Politikayı Yeniden Düşünmek: Kıbrıs Örneği. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 2(7), 31-60. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uidergisi/issue/39248/462200>
- Kardas, T. (2009). Turkey: secularism, Islam, and the EU (icinde) *The borders of Islam*, (New York: Columbia University Press, 2009) 191-210.
- Kardas, T., & Balci, A. (2019). Understanding the July 2016 Military Coup: The Contemporary Security Dilemma in Turkey. *Digest of Middle East Studies*, 28(1), 144-163.
- Kaya, A. (2022). Avrupa’da Bir Yönetlilik Biçimi Olarak İslamofobizm. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 30(1), 1-23. <https://doi.org/10.29228/mjes.427>
- Lean, N. (2019). İslamofobi Endüstrisi. (İ. Yılmaz, Çev.). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Louati, Y. (2017). France. E. Bayraklı & F. Hafez (Der.), *European Islamophobia Report 2016* içinde (ss. 183-212). İstanbul: SETA.
- Louati, Y. (2018). France. E. Bayraklı & F. Hafez (Der.), *European Islamophobia Report 2017* içinde (ss. 215-246). İstanbul: SETA.
- Mamdani, M. (2002). Good Muslim, Bad Muslim: A Political Perspective on Culture and Terrorism. *American Anthropologist*, 4(3) 766-775. <https://doi.org/10.1525/aa.2002.104.3.766>
- Miş, N. (2014) “Güvenikleştirme Teorisi ve Siyasal Olanın Güvenikleştirilmesi”. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(2): 345-381. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/17786>
- Najib, K. (2022). France. E. Bayraklı & F. Hafez (Der.), *European Islamophobia Report 2021* içinde (ss. 235-262). İstanbul: SETA.
- OIC, (Organisation of Islamic Cooperation), (2020). Thirteen OIC Observatory Report On Islamophobia. https://www.oic-oci.org/upload/islamophobia/2021/The_13th_Islamophobia_Annual_Report_English.pdf
- OIC, (Organisation of Islamic Cooperation), (2022). Fourteenth OIC Report On Islamophobia December 2020 – January 2022. https://www.oic-oci.org/upload/islamophobia/2022/14th_Annual_Report_on_Islamophobia_March_2022.pdf
- Reuters, (2020). Wary of ‘separatism’, Macron unveils curbs on foreign imams, teachers. 16 Mart 2023 tarihinde <https://www.reuters.com/article/uk-france-politics-macron-idINKBN20C2FZ> adresinden erişildi.

- Roe, P. (2004). Securitization and Minority Rights: Conditions of Desecuritization. *Security Dialogue*, 35(3), 279-294. <https://doi.org/10.1177/0967010604047527>
- Runnymede Trust. (1997). Islamophobia: A Challenge for us all. https://assets.website-files.com/61488f992b58e687f1108c7c/617bfd6cf1456219c2c4bc5c_islamophobia.pdf
- Sayyid, S. (2014). A Measure of Islamophobia. *Islamophobia Studies Journal*, 2(1), 10-25. <https://doi.org/10.13169/ISLASTUDJ.2.1.0010>
- Waever, O. (1995). Securitisation and Desecuritisation. R. D. Lipschutz (Der.), *On Security içinde* (ss. 46-86). New York: Columbia University Press.
- Waever, O. (2003). Securitisation: Taking stock of a research programme in Security Studies. 23 Mayıs 2023 tarihinde <https://docplayer.net/62037981-Securitisation-taking-stock-of-a-research-programme-in-security-studies.html> adresinden erişildi.
- Waever, O. (2008). The Changing Agenda of Societal Security. H.G. Brauch, U. O. Spring, C. Mesjasz, J. Grin, P. Dunay, N. C. Behera, B. Chourou, P. Kameri-Mbote & P. H. Liotta (Der.), *Globalization and Environmental Challenges: Reconceptualizing Security in the 21st Century içinde* (ss. 581-593). Berlin: Springer.
- Zebiri, K. (2020). Çağdaş İngiliz İslamofobisinde Oryantalist Temalar. İ. Kalın ve J. Esposito (Der.), ve (İ. Eriş, Çev.). *Bir Korku ve Nefret Söylemi Olarak İslamofobi içinde* (ss. 231-250). İstanbul: İnsan Yayınları. (Orijinal eserin yayın tarihi 2011).